

УНИВЕРЗИТЕТ У НИШУ
ПРАВНИ ФАКУЛТЕТ

**Модел истраге у савременом
кривичном поступку**
(мастер рад)

Ментор
Доц. др Иван Илић

Студент
Младен Станојловић
Број индекса: М010/21-О

Ниш, 2022. године

САДРЖАЈ

УВОД	4
I ИСТРАГА	7
1.1. Појмовно одређење истраге.....	7
1.2. Карактеристике и циљ истраге.....	7
1.3. Модели истраге.....	8
II СУДСКИ МОДЕЛ ИСТРАГЕ	9
2.1. Појам и услови за покретање судске истраге.....	9
2.2. Циљ спровођења судске истраге.....	10
2.3. Карактеристике судске истраге.....	10
2.3.1. Иницирање судске истраге.....	10
2.3.2. Поступање истражног судије по захтеву за спровођење истраге.....	11
2.3.3. Надлежност за спровођење судске истраге.....	13
2.3.4. Присуствовање радњама у судској истрази.....	14
2.3.5. Сарадња органа у судској истрази и одржавање реда.....	15
2.3.6. Прекид судске истраге.....	16
2.3.7. Окончање судске истраге.....	17
III ЈАВНОТУЖИЛАЧКИ МОДЕЛ ИСТРАГЕ	19
3.1. Појам и услови за покретање јавнотужилачке истраге.....	19
3.2. Циљ спровођења јавнотужилачке истраге.....	21
3.3. Карактеристике јавнотужилачке истраге.....	22
3.3.1. Надлежност за спровођење јавнотужилачке истраге.....	24
3.3.2. Присуствовање радњама у јавнотужилачкој истрази.....	26
3.3.3. Сарадња органа у јавнотужилачкој истрази и одржавање реда.....	29
3.3.4. Прекид јавнотужилачке истраге.....	32
3.3.5. Окончање јавнотужилачке истраге.....	34

IV НОВИНЕ КОЈЕ СЕ ОДНОСЕ НА ОДБРАНУ У ФАЗИ ИСТРАГЕ ПРЕМА ЗАКОНИКУ О КРИВИЧНОМ ПОСТУПКУ ИЗ 2011. ГОДИНЕ И „НОВА ПРАВА“ ОДБРАНЕ	38
4.1. Прикупљање доказа који иду у прилог окривљеном	39
4.2. Предузимање доказних радњи од стране јавног тужиоца у корист одбране	41
4.3. Узајамно упознавање тужиоца и одбране са доказима у јавнотужилачкој истрази	42
4.4. Приговор због неправилног поступања у истрази	42
V НАПУШТАЊЕ СУДСКОГ МОДЕЛА ИСТРАГЕ	43
VI АРГУМЕНТИ PRO ET CONTRA	46
6.1. Аргументи који говоре у прилог судске истраге	46
6.2. Аргументи који говоре у прилог јавнотужилачке истраге	48
ЗАКЉУЧАК	51
ЛИТЕРАТУРА	52
САЖЕТАК	55
АВСТРАСТ	57
БИОГРАФИЈА АУТОРА	59

УВОД

Кривични поступак представља комплексан пут утврђивања истине¹, односно пут утврђивања да ли је одређено лице учинило дело које је позитивним кривичним законодавством инкриминисано као кажњиво дело, тј. као кривично дело.

Поставља се питање како спровести кривични поступак, да притом нико невин не буде осуђен, а да се учиниоцу кривичног дела изрекне кривична санкција под условима које прописује кривични законик. Свака држава тежи да свој правосудни систем доведе до одређеног нивоа ефикасности, те да се на основу законито и правично спроведеног поступка, у што краћем временском периоду, дође до извесности да ли је одређено лице учинило кривично дело које му се оптужним актом ставља на терет.

Кривични поступак Републике Србије састоји се из два стадијума и више различитих фаза. Први стадијум кривичног поступка јесте тзв. претходни кривични поступак. Суштина претходног кривичног поступка јесте прикупити доказе ради подизања оптужног акта и преласка у наредни стадијум кривичног поступка, односно у тзв. главни кривични поступак, или у случају да се утврди непостојање доказа за прелазак у наредну фазу, поступак ће се решењем обуставити. Први стадијум кривичног поступка састоји се из две фазе. Прва фаза претходног кривичног поступка јесте фаза истраге, док другу фазу чини фаза оптужења. Главни кривични поступак чине три фазе и то: фаза припремног рочишта, фаза главног претреса и фаза доношења пресуде.

Истрага представља веома важну фазу кривичног поступка, можда и најважнију, јер без адекватно спроведене истраге не може се очекивати успешно вођење кривичног поступка, а самим тим не може се очекивати ни постизање крајњег циља кривичног поступка – заштита друштва од криминалитета.² Истрага је веома важан инструмент

---

¹ У стручној литератури постоје многа различита разматрања да ли утврђивање истине и даље представља циљ кривичног поступка. Нови Законик о кривичном поступку из 2011. године, усвајајући англосаксонске принципе, удаљио се од утврђивања истине као једног од до скоро најважнијих циљева кривичног поступка. Судови више немају обавезу утврђивања истине, односно није на суду доказна иницијатива, већ је улога суда да донесе закониту и правилну одлуку, на основу савесне, детаљне, брижљиве и свестране оцене доказа које током доказног поступка изнесу кривичнопроцесне странке (јавни тужилац и окривљени). Истичемо да истина мора фигурирати као један од циљева кривичног поступка, без обзира на чињеницу да ли је доказна иницијатива у рукама суда или не. Сваки поступајући судија мора тежити ка томе да склапањем мозаика дође до слике целокупног догађаја, те да на основу правилне примене материјалног и процесног права, уз правилно и потпуно утврђено чињенично стање, донесе одлуку која ће бити у складу са законом и не само то, већ и одлуку која ће бити легитимна, тј. оправдана са моралног аспекта.

² С. Кнежевић, *Кривично процесно право – општи део*, Ниш, 2015, стр. 23.

реакције државе на криминалитет.³ Успешно спроведена истрага представља кључ ефикасног кривичног поступка. О истрази се много говори у стручној јавности, те постоје бројне полемике у вези тужилачког концепта истраге који је уведен у наш правни систем Закоником о кривичном поступку из 2011. године.⁴

У савременим правним системима преовлађују два концепта истраге: судска истрага и јавнотужилачка истрага (доминантна у већини савремених кривичних поступака). У земљама које припадају англосаксонском правном систему доминира концепт тужилачко-полицијске истраге, док у европскоконтиненталном правном систему до скоро је преовлађавала истрага која је била поверена истражном судији.

Предмет мастер рада јесте сагледавање позитивних законских решења која уређују истрагу, са критичким освртом на поједине законске одредбе, као и осврт на историјскоправни аспект истраге у нашем правном систему, односно сагледавање ранијих законских решења. Након анализирања сада важећег Законика о кривичном поступку, као и решења ранијег законописца, у мастер раду биће указане главне предности и мане судског и тужилачког концепта истраге. Дакле, настојаћемо да у мастер раду изложимо одредбе Законика о кривичном поступку којима су регулисана питања која се односе на истрагу, уз одговарајућа теоријска разматрања. Из наведеног произилази да ће мастер рад бити посвећен истрази, као посебној фази кривичног поступка и моделима истраге у савременом кривичном поступку. О истрази има доста стручне литературе. Међутим, још увек је дискутабилно питање који је концепт истраге више одговарао нашем правном систему и да ли смо спремни ушли у тако велике реформе домаћег законодавства. Управо из тог разлога сматрамо да је предмет мастер рада веома важан и да је сагледавање предмета рада од великог значаја за одвијање и ефикасност кривичног поступка.

Доношењем „новог“ Законика о кривичном поступку Републике Србије из 2011. године уведене су одређене новине законских решења која се односе на кривични поступак. Једна од великих промена коју је законодавац унео у Законик о кривичном поступку из 2011. године јесте напуштање судске истраге, као традиционалног концепта истраге у континенталном кривичном поступку и прелазак на јавнотужилачку истрагу, која је својствена англосаксонском правном систему.

---

³ Д. Чворовић, Тужилачки коцепт истраге као инструмент државне реакције на криминалитет (нови ЗКП РС и европски стандарди) у Л. Крон, А. Југовић (ур.), *Криминал државна реакција и хармонизација са европским стандардима*, Београд, стр. 419.

⁴ Законик о кривичном поступку („Сл. гласник РС“, бр. 72/2011, 101/2011, 121/2012, 32/2013, 45/2013, 55/2014, 35/2019, 27/2021 – одлука УС и 62/2021 – одлука УС) (у даљем тексту ЗКП из 2011. године)

Бројне полемике врских процесуалиста, на научним скуповима, отвориле су поново актуелно питање концепта истраге. Данас, више од 10 година након доношења „новог“ Законика о кривичном поступку, постоје многа мишљења истакнутих стручњака из области кривичног процесног права да је судска истрага била ефикаснија и делотворнија од јавнотужилачке истраге, те да није било потребе за променама које се односе на концепт истраге. После толико времена од доношења Законика о кривичном поступку из 2011. године, поставља се питање да ли је уопште било разлога за промену судског модела истраге и да ли смо увођењем јавнотужилачке истраге учинили неки бољитак за ефикасност кривичног поступка? Како бисмо дали одговоре на постављена питања, неопходно је бавити се овом проблематиком.

Теоријски значај мастер рада огледа се у детаљној и свеобухватној анализи јавнотужилачког и судског концепта истраге. Законописци теже ка томе да кривични поступак доведу до савршенства, тако да правосудни органи уз што мањи утрошак времена и средстава, уз поштовање људских права свих учесника у судском поступку, дођу до крајњег циља кривичног поступка. Због тога је битно обрадити ову тему, како би се допринело ефикаснијем, економичнијем и целисходнијем вођењу истраге. Практични значај мастер рада јесте да анализом законских решења укаже на значај који истрага има у кривичном поступку, као и да индикује поједина проблематична решења домаћег законодавства.

Из свега напред наведеног, произилази закључак да је циљ мастер рада теоријскоправно сагледавање тужилачког и судског концепта истраге, са указивањем на одређене недостатке у Законнику о кривичном поступку и евентуално указивање на законска решења *de lege ferenda*.

Имајући у виду да је право сложена, несавршена, појава, приликом израде мастер рада биће коришћено неколико метода и то: нормативни метод, догматски метод, историјски метод и упоредно – правни метод.

І ІСТРАГА

1.1. Појмовно одређење истраге

Истрага представља прву фазу претходног кривичног поступка, о чијем покретању одлучује истражни судија или јавни тужилац, у зависности од модела истраге који се примењује у конкретной држави. Формалну одлуку о покретању истраге доноси орган који представља руководиоца истраге (истражни судија/јавни тужилац). Одлука о покретању истраге доноси се најчешће у облику решења или наредбе. Истрага се покреће и спроводи када постоји сумња да је учињено официјелно кривично дело, односно кривично дело за које је кривичним законодавством конкретне државе предвиђено да се гоњење предузима по службеној дужности (*ex officio*).

1.2. Карактеристике и циљ истраге

Углавном процесним законодавством већине држава предвиђено је да истрага није обавезна фаза кривичног поступка. Кривичним процесним законодавствима предвиђају се кривична дела за која се истрага спроводи. Најчешће је предвиђено да се истрага не спроводи за кривична дела за која је кривичним законима предвиђена блажа казна затвора или новчана казна. Такође, процесним законима предвиђају се и неки посебни поступци у којима се истрага не спроводи (нпр. поступци према малолетним учиниоцима кривичних дела). Поред тога, у појединим државама предвиђена је могућност да руководиоца истраге (истражни судија или јавни тужилац) не мора да спроводи истрагу, у поступку када се окривљеном на терет ставља извршење кривичног дела за која се у начелу истрага спроводи, ако на основу правилно и потпуно утврђеног чињеничног стања које представља главни елемент кривичног поступка (јер се на правилном и потпуном утврђеном чињеничном стању примењује материјално и процесно право), као и основ за доношење коначне одлуке и на основу доказа којима располаже, сматра да није потребно спроводити истрагу, јер је предмет у довољној мери разјашњен и спреман за прелазак у фазу оптужења.

Уопштено говорећи, циљ истраге јесте да орган који руководи истрагом на основу савесне, брижљиве, свестране и детаљне оцене свих доказа појединачно и у њиховој међусобној повезаности, које је прикупио у овој фази и на основу резултата целокупне

истраге, донесе одлуку да ли има места даљем вођењу кривичног поступка или је, пак, потребно обуставити кривични поступак.

1.3. Модели истраге

У савременим кривично процесним законцима присутна су два модела истраге:

1. Судски модел истраге
2. Тужилачки модел истраге

Подела истраге на судски и тужилачки модел заснива се на томе коме је поверено руковођење истрагом и ко представља главни орган (*dominus litis*) истражног поступка. У судском моделу истраге, истрага је поверена судским органима (истражном судији), док је у систему јавнотужилачке истраге, истрага поверена јавном тужиоцу.

Можемо констатовати чињеницу да у савременим процесним законцима јавнотужилачка истрага постаје тренд, па самим тим поприма и обележја савремености и универзалности.⁵

У одређеној стручној литератури егзистира став о постојању још једног модела истраге, а то је тужилачко – полицијски модел истраге. Овакав модел истраге присутан је у Енглеској. Наиме, у Енглеској се примењује тзв. полицијски концепт истраге, а из самог назива закључујемо да је реч о моделу истраге који спроводи полиција. У Енглеској је полиција та која спроводи истрагу, а што значи да енглеска полиција има знатно другачију улогу него што је то случај у нашем правном систему (барем формално). Међутим, без обзира на знатно шира овлашћења, ни у Енглеској полиција не одлучује о оптуживању, већ одлуку о томе доноси Крунска тужилачка служба⁶, а на основу доказног материјала који је прикупљен у току истраге.⁷

---

⁵ С. Ненадић, С. Ненезић, Концепт истраге и ефикасност рада јавног тужиоца; у Илић Г. (ур.), *Улога јавног тужиоца у правном систему: са посебним освртом на проблематику ефикасности кривичног поступка и малолетничку делинквенцију*, Београд, 2010, стр. 332.

⁶ Енглеска је Крунску тужилачку службу увела 1885. године и поверила јој послове кривичног прогона, с тим да је истрага остала у надлежности полиције. Крунску тужилачку службу чине директор прогона, који руководи радом службе и главни крунски тужиоци.

⁷ А. Бошковић, *Тужилачко полицијски концепт истраге и ефикасност кривичног поступка – докторска дисертација*, Крагујевац, 2010, Правни факултет у Крагујевцу, стр. 394-401.

II СУДСКИ МОДЕЛ ИСТРАГЕ

Судска истрага карактерисала је наш правни систем дуго низ година, као и правне системе већине земаља које припадају европскоконтиненталном правном подручју, тачније све до 2011. године, када су уследиле радикалне измене одредаба Законика о кривичном поступку који је важио, односно Законика о кривичном поступку из 2001. године, у делу којим је регулисана истрага као фаза кривичног поступка.

2.1. Појам и услови за покретање судске истраге

До доношења Законика о кривичном поступку из 2011. године, судска истрага представљала је прву фазу претходног кривичног поступка којом је руководио истражни судија. Истражни судија био је „dominus litis“ (газда, господар) претходног кривичног поступка. Према Законнику о кривичном поступку који је важио до доношења Законика о кривичном поступку из 2011. године, истрага се покретала против одређеног лица када постоји основана сумња да је то лице учинило кривично дело. Услови за спровођење истраге су, најпре, постојање одређене сумње да је учињено кривично дело за које се гоњење предузима по службеној дужности (како је то законодавац из 2001. године предвиђао – „основана сумња“)⁸. Поред овог услова материјалноправне природе, неопходно је било да истражни судија донесе решење о спровођењу истраге. Тек када истражни судија донесе одлуку (решење о спровођењу истраге) истрага се сматрала покренутом. Битно је истаћи да истражни судија није могао самоиницијативно донети одлуку о спровођењу истраге, већ је било нужно да јавни тужилац поднесе захтев за спровођење истраге. Дакле, за спровођење истраге према Законнику о кривичном поступку неопходно је било да буду испуњена три кумулативно постављена услова да би се истрага сматрала покренутом. Када су испуњени сви услови, истражни судија могао је покренути истрагу.

---

⁸ ЗКП из 2001. године није дефинисао појам основане сумње, за разлику од његовог следбеника који се позабавио и доктринарним питањима (о томе ће бити више речи у делу мастер рада који је посвећен јавнотужилачкој истрази).

2.2. Циљ спровођења судске истраге

Сама сврха покретања судске истраге била је прикупити доказе и податке који су потребни да би се могло одлучити да ли ће се подићи оптужница или обуставити поступак. Поред тога, истрага је имала и друге, секундарне, циљеве. У судској истрази, истражни судија је прикупљао податке о осумњиченом лицу. Поред тога, циљ истраге био је и омогућити несметано одвијање главног кривичног поступка, па самим тим извести доказе за које постоји опасност да се неће моћи поновити на главном претресу или би њихово извођење било отежано, као и други докази који могу бити од користи за поступак, а чије се извођење, с обзиром на околности случаја, показује целисходним⁹. У судској истрази прикупљао се доказни материјал, како би се могло одлучити да ли је основана сумња потврђена или не.¹⁰

2.3. Карактеристике судске истраге

2.3.1. Иницирање судске истраге

Према раније важећем Законику о кривичном поступку, иницијатива за покретање истраге била је у рукама јавног тужиоца. Наиме, јавни тужилац подносио је истражном судији захтев за покретање истраге против одређеног лица. Јавни тужилац у захтеву за покретање истраге морао је унети следеће податке: генералије осумњиченог, чињенични опис дела из кога произилазе елементи бића одређеног кривичног дела које се гони по службеној дужности, правну квалификацију кривичног дела, податке из којих произилази основана сумња да је осумњичени учинио кривично дело које се гони по службеној дужности, као и доказе који поткрепљују наводе јавног тужиоца. У захтеву за спровођење истраге јавни тужилац могао је предложити да се предузму одређене радње које сматра потребним, могао је предложити испитивање лица за које сматра да имају одређена сазнања о критичном догађају, као и одређивање притвора – мере за обезбеђење присуства окривљеног у кривичном поступку. Јавни тужилац достављао је истражном судији целокупне списе предмета, заједно са кривичном пријавом. Поред тога, јавни тужилац достављао је истражном судији и све доказе који

---

⁹ Члан 241 Законика о кривичном поступку („Сл. лист СРЈ“, бр. 70/2001 и 68/2002 и „Сл. гласник РС“, бр. 58/2004, 85/2005, 115/2005, 49/2007, 72/2009 и 76/2010) (у даљем тексту ЗКП из 2001. године), Д. Димитријевић, М. Стефановић-Златић, Ђ. Лазин, *Кривично процесно право*, Београд, 1987, стр. 261-262.

¹⁰ В. Ђурђић, *Кривично процесно право – ток кривичног поступка*, Ниш, 1998, стр. 88.

су прикупљени и за које сматра да могу бити од утицаја на доношење одлуке у конкретној кривичној ствари, или је обавештавао истражног судију где се докази налазе.¹¹

2.3.2. Поступање истражног судије по поднетом захтеву за спровођење судске истраге

Како је већ речено, јавни тужилац подносио је захтев за спровођење истраге, али је истражни судија једини који је био овлашћен да донесе решење о спровођењу истраге и тиме формално започне прву фазу претходног кривичног поступка. Без захтева јавног тужиоца истрага се није могла покренути. Међутим, са друге стране захтев јавног тужиоца није сам по себи довољан за спровођење истраге. Истрага се могла покренути тек ако се са захтевом јавног тужиоца сагласи истражни судија и донесе решење о спровођењу истраге.¹² Истражни судија пре него што донесе одлуку о захтеву јавног тужиоца, могао је упутити позив јавном тужиоцу и осумњиченом лицу да дођу у канцеларију истражног судије ради појашњења спорних питања која су од утицаја на даље поступање истражног судије и доношење одлуке о захтеву. Јавни тужилац и осумњичени том приликом могли су предложити да се обаве радње које сматрају целисходним. Јавни тужилац могао је одлучити да измени или допуни захтев за спровођење истраге. Такође, уколико сматра да већ постојећи докази пружају довољно основа за оптужење, могао је предложити да се поступак спроведе непосредно на основу оптужнице.¹³

У ситуацији када јавни тужилац поднесе захтев за спровођење истраге, истражни судија након пријема захтева разматрао је списе предмета и уколико нађе да је захтев основан, доносио је решење о спровођењу истраге. Решење о спровођењу истраге, истражни судија достављао је лицу против кога је покренута истрага и јавном тужиоцу. Решење о спровођењу истраге морало је да садржи податке које садржи и захтев за спровођење истраге. Пре него што донесе одлуку о покретању истраге, истражни судија саслушавао је осумњичено лице ради стицања одређених сазнања о критичном догађају. Истражни судија није био у обавези да обави саслушање осумњиченог,

---

¹¹ Члан 242 ЗКП из 2001. године.

¹² М. Грубач, *Кривично процесно право – посебни део*, 2004, стр. 52.

¹³ С. Бркић, *Да ли је јавнотужилачка истрага ефикаснија од судске истраге*, Зборник радова Правног факултета у Новом Саду, бр. 4/2020, Вол. 54, стр. 1185.

уколико постоји опасност од одлагања. Када истражни судија донесе решење о покретању истраге, окривљени је могао да изјави жалбу на решење. Ако је истражни судија усмено саопштио окривљеном решење о спровођењу истраге, окривљени је имао могућност изјавити жалбу усмено на записник. Жалба окривљеног на решење о спровођењу истраге није задржавала извршење решења. Уколико би окривљени изјавио жалбу на решење о спровођењу истраге, истражни судија био је у обавези да жалбу одмах достави већу у чијој је надлежности одлучивање по жалбама на решење истражног судије о спровођењу истраге. Веће је било у обавези да одлучи по жалби окривљеног у року од 48 часова. Могућност изјављивања жалбе против одлуке о покретању истраге једна је од битних разлика у односу на садашњи концепт истраге у нашем правном систему, где одбрани не стоји на располагању ниједно правно средство којим би могли да побијају наводе из наредбе о спровођењу истраге. Уколико истражни судија након разматрања навода из захтева за спровођење истраге и доказа који су наведени, буде супротног становишта од јавног тужиоца, односно уколико се не сложи са захтевом јавног тужиоца за спровођење истраге, истражни судија би захтевао да одлуку по поднетом захтеву донесе веће поступајућег суда. На решење већа, окривљени, јавни тужилац и оштећени могли су изјавити жалбу, која нема суспензивно дејство. У случају када је жалбу против решења о спровођењу истраге изјавило само оштећено лице, а веће усвоји жалбу, долазило је до преузимања кривичног гоњења од стране оштећеног лица. Веће приликом доношења одлуке по поднетом захтеву за спровођење истраге није било везано правном квалификацијом јавног тужиоца.¹⁴

Уколико јавни тужилац предложи да се поступак спроведе непосредно на основу оптужнице, истражни судија могао је одлучити да се истрага не спроводи. Истражни судија донео би одлуку да се истрага не спроводи, ако на основу доказа који су прикупљени стекне уверење да постоји довољан степен сумње за подношење оптужног акта и без да претходно спроведе истрагу. Истражни судија могао се сложити са предлогом јавног тужиоца да се истрага не спроводи, под условом да је претходно обавио саслушање осумњиченог. Када истражни судија сматра да нема услова за подношење оптужног акта, без да претходно буде спроведена истрага, или ако јавни тужилац у року који је предвиђен законом (осам дана) не поднесе оптужни акт, истражни судија би поступио као да је поднет захтев за спровођење истраге. Када је реч о кривичним делима за која је законом прописана казна затвора до 8 година, јавни

---

¹⁴ Члан 243 ЗКП из 2001. године.

тузилац могао је без сагласности истражног судије да поднесе оптужни акт, без обзира што истрага није спроведена, ако на основу доказа којима располаже сматра да постоји довољно основа за подношење оптужнице.¹⁵ Слично решење предвиђа и сада важећи Законик о кривичном поступку из 2011. године, о чему ће више речи бити у посебном делу који је посвећен јавнотузилачком концепту истраге.

Напоследку, произилази да је судска истрага искључиво судска делатност, отвара се одлуком истражног судије и може се водити искључиво *ad personam*.

2.3.3. Надлежност за спровођење судске истраге

Према Законнику о кривичном поступку из 2001. године, истрагу је спроводио и њоме руководио истражни судија суда који је стварно и месно надлежан за поступање у конкретној кривичној ствари. Законик из 2001. године, као и садашњи законик, предвиђао је могућност да се формира истражни центар у коме би се спроводила истрага за подручје више различитих судова.¹⁶

Према ранијем концепту истраге, истрага се могла водити само против оног лица које је у захтеву за спровођење истраге означено као осумњичено лице и само у погледу кривичног дела које је означено у захтеву. Ако се током истраге дође до сазнања да истрагу треба проширити на неко друго кривично дело, или пак истрагу покренути против још неког лица, истражни судија о томе мора обавестити јавног тужиоца. Уколико је неопходно предузети одређене истражне радње, истражни судија могао их је предузети, али о предузетим радњама морао је обавестити јавног тужиоца.¹⁷

Истражни судија био је овлашћен за предузимање радњи истражног карактера само на територији свог суда. Уколико постоје разлози који оправдавају предузимање радњи од стране истражног судије и ван територије суда коме припада, истражни судија могао је да предузме потребне мере и радње и ван своје јурисдикције. Уколико истражни судија предузме радње ван територије свог суда, у обавези је да о предузетим радњама обавести суд на чијем подручју је предузео потребне радње.¹⁸

Поступајући истражни судија имао је законских могућности да обављање одређених радњи повери истражном судији суда на чијој територији треба обавити радње. У ситуацији када истражни судија повери одређеном суду предузимање

¹⁵ Члан 244 ЗКП из 2001. године.

¹⁶ Члан 245 став 1 и 2 ЗКП из 2001. године.

¹⁷ Члан 248 ЗКП из 2001. године.

¹⁸ Члан 245 став 3 ЗКП из 2001. године.

појединих радњи, истражни судија конкретног суда може предузети и друге истражне радње које су у вези са захтеваном радњом. У случају да истражни судија, коме је поверено предузимање одређених истражних радњи, није надлежан за предузимање радњи, поступиће тако што ће списе предмета доставити надлежном суду и о томе обавестити истражног судију који му је поверио предузимање истражних радњи.¹⁹ Истражни судија, као руководилац истраге, могао је поверити предузимање одређених радњи припадницима Министарства унутрашњих послова (претресање стана, привремено одузимање предмета и друге радње у складу са законом). Истражни судија могао је наложити припадницима полиције да фотографишу окривљено лице или да узму отиске папиларних линија окривљеног, уколико сматра да је то потребно обавити за даљи ток поступка.²⁰ Истражни судија имао је надређен положај у односу на полицију. Положај какав је имао истражни судија у односу на полицију, али и друге органе који му помажу у спровођењу истраге, сада према Законик у кривичном поступку из 2011. године има јавни тужилац.

2.3.4. Присуствовање радњама у судској истрази

Након што истражни судија донесе решење о спровођењу истраге, могао је предузимати радње и без предлога странака и то све радње које сматра целисходним за вођење кривичног поступка.²¹ Странке и оштећени имали су право да предложе истражном судији предузимање одређених радњи. Уколико јавни тужилац предложи да се предузме нека истражна радња, а истражни судија сматра да нема потребе за предузимањем те радње, истражни судија затражио би да о предлогу јавног тужиоца одлучи веће суда.²²

Саслушању окривљеног морао је присуствовати јавни тужилац. Без присуства јавног тужиоца, није се могло обавити саслушање. Оштећени као тужилац, приватни тужилац, саокривљени и бранилац, могли су присуствовати саслушању окривљеног. Што се тиче присуствовања осталим радњама у кривичном поступку, законик је предвиђао следеће: Тужилац, бранилац, оштећени и окривљени могу присуствовати увиђају и испитивању лица које је позвано да изнесе своје стручно мишљење о

---

¹⁹ Члан 247 ЗКП из 2001. године, З. Јекић, Р. Данић, *Кривично процесно право, десето издање*, Београд, 2005, стр. 237.

²⁰ Члан 246 став 3 и 4 ЗКП из 2001. године.

²¹ Члан 249 ЗКП из 2001. године.

²² Члан 250 ЗКП из 2001. године.

питањима из области којима суд не располаже. Претресању стана и других просторија могу присуствовати тужилац и бранилац окривљеног. Када се испитују сведоци (лица која имају одређена сазнања о извршеном кривичном делу или другим чињеницама која могу бити од утицаја на одлучивање) могу бити присутни тужилац, бранилац, окривљени и оштећени. Истражни судија има законску обавезу да на одговарајући начин обавести тужиоца, браниоца, окривљеног и оштећеног, о предузимању радњи којима могу присуствовати, уз изузетак када је реч о радњама које не трпе одлагање. Уколико је окривљено лице ангажовало браниоца из реда адвоката, истражни судија ће обавештења слати браниоцу окривљеног. Ако обавештена лица не приступе извођењу радње, њихово одсуство неће представљати сметњу да се радња предузме. Уколико јавни тужилац не приступи саслушању окривљеног лица или бранилац окривљеног, саслушање ће се одложити. Изузетно до одлагања неће доћи, ако постоји опасност од протеча законом предвиђених рокова. Присутна лица могу предложити истражном судији да постави питања које сматрају значајним, окривљеном, сведоку и вештаку. Уколико истражни судија дозволи, присутна лица могу и непосредно постављати питања. Присутна лица могу уложити примедбе на предузимање одређених радњи и захтевати да примедбе буду констатоване у записнику. Присутна лица могу предложити и да се изведу докази које сматрају значајним. Истражни судија у току поступка може ангажовати лице које поседује потребно знање, умеће и вештину из одређене области, ради давања објашњења о питањима из конкретне области.²³

2.3.5. Сарадња органа у судској истрази и одржавање реда

Истражни судија није у могућности да истрагу спроведе сам, већ у највећем броју случајева потребна му је помоћ других државних органа. Да би истражни судија ефикасно спровео истрагу, морао је имати законска овлашћења која му омогућавају да руководи истрагом. Управо због наведеног, ранијим закоником (као и сада важећим) била је предвиђена законска обавеза за државне органе, предузећа и друга правна лица, да помогну истражном судији (сада јавном тужиоцу) у спровођењу истраге.²⁴

Најчешће је истражном судији потребна помоћ припадника Министарства унутрашњих послова, односно полиције. Веома је важна сарадња између истражног судије и припадника полиције, јер је полиција део друштва који најнепосредније брине

²³ Члан 251 ЗКП из 2001. године.

²⁴ Члан 260 ЗКП из 2001. године.

о одржавању јавног поретка, односно о окривању и спречавању повреда јавног поретка.²⁵ Истражни судија, наравно, како је већ поменуто, има надређен положај у односу на полицију. Ово је нарочито важно јер је полиција овлашћена да регулише односе унутар једне државе, па чак и употребом силе.²⁶ Поред тога, истражни судија могао је затражити помоћ од стручњака из различитих области, када се покаже потреба за тиме.

Истражни судија, као руководилац истраге, био је задужен за одржавање реда у истрази. Ради одржавања реда у току истраге, истражни судија располагао је одређеним овлашћењима која му омогућавају да успостави ред у току истраге и казни лица која онемогућавају спровођење истраге.

Наиме, истражни судија могао је изрећи опомену или казнити лице које нарушава ред у току спровођења истраге новчаном казном у износу до 500.000,00 динара. Такође, могао је и удаљити лице ако његово присуство није обавезно.²⁷ Новчана казна се не може изрећи окривљеном лицу. У случају ако поступајући јавни тужилац нарушава ред и тиме спречава вођење истраге, истражни судија би га опоменуо и о томе би обавестио јавног тужиоца и непосредно вишег јавног тужиоца, а могао је одредити и прекид истраге и захтевати да се одреди друго лице које ће поступати у конкретном предмету на страни оптужбе.²⁸

2.3.6. Прекид судске истраге

Према одредбама Законика о кривичном поступку из 2001. године, истражни судија доносио је решење о прекиду истраге у следећим ситуацијама: 1) уколико окривљени болује од неког облика душевног обољења или душевне поремећености или неке друге тешке болести која спречава даље учествовање окривљеног у покренутом кривичном поступку или уколико се утврди постојање разлога који спречавају привремено даље одвијање поступка (непостојање предлога/одобрења за гоњење или захтева овлашћеног тужиоца); 2) истрага се могла прекинути и у случају да се не зна боравиште окривљеног. Уколико се окривљено лице налази у бекству, или је

²⁵ R. I. Mawby, *Comparative policing issues: The British and American Systems in International Perspectives*, London, 1990, str. 2.

²⁶ D.H. Bayley, *Patterns of Policing: a Comparative International Analysis*, New Brunswick, 1985, str. 7.

²⁷ Д. Димитријевић, М. Стефановић-Златић, Ђ. Лазин, *op. cit.*, стр. 266.

²⁸ Члан 263 ЗКП из 2001. године.

недостижан државним органима, долазило је до прекида истраге само уколико то предложи јавни тужилац, ако је поступак покренут по захтеву јавног тужиоца.²⁹

2.3.7. Окончање судске истраге

Судска истрага могла се окончати на два начина и то: 1) обуставом истраге или 2) завршетком истраге.

До обустављања истраге долазило је уколико јавни тужилац у току спровођења истраге или по спроведеној истрази изјави да одустаје од кривичног гоњења. У том случају истражни судија, у року од 8 дана, обавештава оштећено лице о обустављању истраге.³⁰

У ситуацији када веће одлучује о неком питању у току спровођења истраге, донеће решење о обустављању истраге у следећим ситуацијама: 1) када дело које се окривљеном ставља на терет није кривично дело, а нису испуњени услови за примену мера безбедности; 2) уколико је протекао временски период који је законом предвиђен за наступање застарелости кривичног гоњења, или ако се ради о институту амнестије, помиловања или ако постоје други фактори који искључују могућност кривичног гоњења; 3) када не постоје докази који указују да је окривљени учинио кривично дело које му се ставља на терет.³¹

Ако би истражни судија у току спровођења истраге закључио да постоји неки од горе наведених разлога за обустављање истраге, о томе је обавештавао надлежног јавног тужиоца. Јавни тужилац могао је да, у року од 8 дана, обавести истражног судију да одустаје од кривичног гоњења. Уколико јавни тужилац у наведеном року не обавести истражног судију да одустаје од гоњења, истражни судија сходно законским одредбама мора затражити да веће надлежног суда одлучи о питању обустављања кривичног поступка.³²

Против решења о обустављању кривичног поступка имали су право жалбе окривљени, јавни тужилац и оштећени. Уколико је жалбу на решење о обустављању поступка изјавио само оштећени, а жалба буде уважена, сматрало би се да је оштећени преузео кривично гоњење.³³

²⁹ Члан 252 ЗКП из 2001. године, З. Јекић, Р. Данић, *op. cit.*, стр. 270-271.

³⁰ Члан 253 ЗКП из 2001. године.

³¹ Члан 254 став 1 тачка 1,2 и 3 ЗКП из 2001. године, више о томе види М. Грубач, *op. cit.*, стр. 58-60.

³² Члан 254 став 2 ЗКП из 2001. године.

³³ Члан 254 став 4 ЗКП из 2001. године.

У случају постојања привремених сметњи за наставак кривичног поступка, поступак се не би обуставио, већ би веће донело решење о прекиду поступка. Кад престану да постоје разлози који су резултирали прекидом поступка, истражни судија би наставио даље спровођење истраге.³⁴

Уколико не обустави истрагу из разлога који су горе наведени, истражни судија је завршавао са спровођењем истраге. Истражни судија пре него што формално заврши истрагу, уколико сматра да постоји потреба, обавештавао је странке и браниоца окривљеног када могу доћи да се упознају са доказима, да врше увид у списе предмета и евентуално да предложи извођење још неких доказа. Уколико се у остављеном року наведена лица не јаве ради разгледања и анализирања списка предмета или ако поступајући истражни судија одбије предлоге за извођење додатних доказа, формално ће завршити са спровођењем истраге.³⁵

Истражни судија, ако сматра да је у довољној мери разјаснио стање ствари завршиће са спровођењем истраге. Након што истрага буде завршена, истражни судија предмет са свим списима достављао је надлежном јавном тужиоцу. Јавни тужилац је имао законску обавезу да у року од 15 дана поднесе оптужни акт надлежном суду, затражи да се истрага допуни или ако сматра да нема места подношењу оптужног акта изјави да одустаје од кривичног гоњења окривљеног. Јавни тужилац могао је затражити да се рок од 15 дана продужи, највише за још 15 дана. Уколико јавни тужилац буде мишљења да је потребно допунити истрагу, па сходно томе предложи истражном судији допуну истраге, а истражни судија буде мишљења да нема потребе за допуном спроведене истраге, у таквој ситуацији истражни судија морао је затражити да о евентуалној допуни истраге одлучи веће. Уколико веће буде истог становишта као и истражни судија, односно уколико веће након разматрања списка предмета закључи да нема места допуни истраге и самим тим одбије предлог да се истрага допуни, тада почиње да тече изнова рок за подношење оптужног акта. Рок почиње да тече од момента када је јавни тужилац обавештен о томе како је веће одлучило. Уколико поступајући јавни тужилац не поступи у складу са законским роковима, имао је обавезу да обавести вишег јавног тужиоца због чега није поступио у законом предвиђеном року.³⁶

---

³⁴ Члан 254 став 5 и 6 ЗКП из 2001. године.

³⁵ Члан 256 ЗКП из 2001. године.

³⁶ Члан 257 ЗКП из 2001. године.

Истражни судија требао је завршити истрагу у року од 6 месеци од дана покретања истраге. У супротном, ако истрага није била окончана у року од 6 месеци, истражни судија је морао да обавести председника суда због чега истрага није завршена у предвиђеном року. Председник суда, уколико сматра да има потребе, може предузети радње које су неопходне да би се истрага окончала.³⁷

Захтев за спровођење истраге или захтев за допуну истраге могли су поднети и оштећени као тужилац и приватни тужилац. Након спроведене истраге, када истражни судија нађе да је стање ствари у довољној мери разјашњено, обавештавао је приватног тужиоца и оштећеног као тужиоца о наведеном, са поуком да у року од 15 дана имају право да поднесу суду оптужни акт или приватну кривичну тужбу и да уколико не поступи у складу са поуком, сматраће се да су одустали од кривичног гоњења, те ће поступак бити решењем обустављен.³⁸

III ЈАВНОТУЖИЛАЧКИ МОДЕЛ ИСТРАГЕ

Након што је у претходном делу изложен судски модел истраге, пажњу ћемо посветити јавнотужилачком моделу истраге, као моделу истраге који преовлађује у правним системима већине савремених кривичних поступака. Јавнотужилачки модел истраге биће детаљније обрађиван, имајући у виду да су готово сви савремени законици о кривичном поступку имплементирали тужилачки модел истраге, са његовим различитим варијацијама.

3.1. Појам и услови за покретање јавнотужилачке истраге

Јавнотужилачка истрага представља прву фазу претходног кривичног поступка, о чијем покретању одлучује јавни тужилац (наредбом). Јавнотужилачка истрага покреће се у ситуацији када постоје основи сумње³⁹ да је учињено официјелно кривично дело за које је кривичним закоником предвиђена казна затвора преко осам

³⁷ Члан 258 ЗКП из 2001. године.

³⁸ Члан 259 ЗКП из 2001. године.

³⁹ ЗКП из 2011. године прописује у члану 2 став 1 тачка 17 да основи сумње представљају скуп чињеница које посредно указују да је учињено кривично дело или да је одређено лице учинилац кривичног дела. ЗКП из 2011. године увео је степеновање сумње, у ком степеновању основи сумње представљају најнижи степен сумње. По мишљењу бројних професора кривичног процесног права законодавац није требао улазити у питања којима се баве пре свега теоретичари. Из законске дефиниције можемо доћи до закључка да се законодавац враћа законском вредновању доказа, тако што прави разлику између непосредних и посредних доказа, а што је било карактеристично за инквизициони систем.

година.⁴⁰ Из дате дефиниције јавнотужилачке истраге, већ на самом почетку, учавамо одређене разлике у односу на судску истрагу. Прва разлика јавнотужилачке истраге у односу на судску, која се већ из дефиниције јавнотужилачке истраге да приметити, јесте да о покретању истраге сада самостално одлучује јавни тужилац и то наредбом, а не решењем. Друга разлика, која произилази из саме дефиниције, јесте да се јавнотужилачка истрага покреће у случају постојања основа сумње, а не основане сумње, како је то било предвиђено ранијим законским решењем. То не значи да у Законику о кривичном поступку више не егзистира основана сумња. Законодавац из 2011. године предвиђа основану сумњу⁴¹ као општи услов, материјалноправне природе, за одређивање притвора.

Да би јавни тужилац покренуо истрагу, потребно је да буду испуњени одређени услови. Најпре, за покретање јавнотужилачке истраге неопходно је постојање вероватноће да је осумњичени учинио кривично дело или да је непознато лице учинило кривично дело за које се гоњење предузима *ex officio* (по службеној дужности), као и да је реч о кривичном делу за које је кривичним закоником предвиђена казна затвора преко осам година. Постојање „вероватноће“ – основа сумње представља материјални услов који је потребан да би јавни тужилац покренуо кривично гоњење. Поред наведеног материјалног услова, да би се истрага сматрала покренутом, потребно је да јавни тужилац донесе формалну одлуку о покретању истраге. Формална одлука којом се покреће истрага јесте наредба јавног тужиоца.⁴² Дакле, доношење наредбе јавног тужиоца о спровођењу истраге представља формални услов за покретање јавнотужилачке истраге. Наредбу о спровођењу истраге јавни тужилац доноси пре или одмах након што је предузета прва доказна радња од стране самог јавног тужиоца или полиције у предистражном поступку, а најдоцније у законом предвиђеном року од тридесет дана од дана када је полиција обавестила јавног тужиоца о првој доказној радњи коју је предузела.⁴³

Законска одредба која предвиђа рок у коме јавни тужилац треба донети наредбу о спровођењу истраге има одређене критике од стране стручњака из области кривичног процесног права. „Из овакве одредбе произилази да власт одлучивања о покретању

---

⁴⁰ На сличан начин појмовно одређују истрагу и С. Кнежевић, *Кривично процесно право – посебни део*, Ниш, 2019, стр. 23 и С. Бркић, Т. Бугарски, *Кривично процесно право II*, Нови Сад, 2021, стр. 87.

⁴¹ Основана сумња, према Законику о кривичном поступку из 2011. године, представља скуп чињеница који непосредно указују да је одређено лице учинило кривично дело.

⁴² Члан 296 став 1 ЗКП из 2011. године.

⁴³ Члан 296 став 2 ЗКП из 2011. године.

истраге не припада само јавном тужиоцу, него и полицији“.⁴⁴ Критичари законске одредбе којом је предвиђен рок у коме јавни тужилац мора покренути истрагу истичу да полиција предузимањем одређене доказне радње може да принуди јавног тужиоца да у року од тридесет дана донесе одлуку о спровођењу истраге. Међутим, потребно је истаћи да су предвиђени рокови инструктивног карактера, те да јавни тужилац пропуштањем рока не трпи никакве последице.

3.2. Циљ спровођења јавнотужилачке истраге

Јавни тужилац спроводи истрагу како би остварио одређене циљеве. Поставља се питање који су то циљеви којима јавни тужилац тежи приликом спровођења истраге? Циљ јавног тужиоца, као органа који гони учиниоце кривичних дела, јесте да прикупљајући доказни материјал, релевантне податке и обавештења, сумњу која већ постоји подигне на један виши ниво и тиме створи адекватну доказну подлогу за подизање оптужнице. Уколико, пак, јавни тужилац оцени да нема довољно доказа за оптужење или ако постоје други разлози који спречавају подизање оптужнице, донеће решење којим ће обуставити кривични поступак против осумњиченог лица.

Сваки јавни тужилац тежи ка томе да приликом спровођења истраге прикупи довољно материјала који ће чинити потпору судске одлуке. Уколико истрага буде спроведена на адекватан начин, главни претрес за јавног тужиоца представљаће чисту формалност. У супротном, уколико истрага буде мањкава, одбрана ће имати простора за оспоравање навода из оптужнице, а самим тим може довести у питање и успех оптужнице. Наведено указује на велики значај истраге као фазе кривичног поступка. Заступамо став да истрага представља најважнију фазу кривичног поступка јер „што се грбо роди, вријеме не исправи“. Уколико истрага не буде спроведена на професионалан, стручан и ваљан начин, тешко је очекивати да ће јавни тужилац моћи да на аргументован и доказима поткрепљен начин заступа тужилачку теорију случаја. Грешке које се догоде у фази истраге, сваки искусан бранилац гледаће да искористи у корист свог брањеника и тиме исходује најповољнију одлуку за свог клијента. Имајући у виду да „нови“ Законик о кривичном поступку дозвољава могућност спровођења истраге и против непознатог лица, у том случају један од циљева истраге свакако мора

---

⁴⁴ С. Бркић, Т. Бугарски, *op. cit.*, стр. 90.

бити и утврђивање идентитета учиниоца кривичног дела, односно лица за које постоје основи сумње да је учинило кривично дело.

Још један од циљева истраге јесте извести доказе за које постоји бојазан да касније неће моћи да се изведу током суђења или да ће њихово извођење касније бити отежано. Такође, извешће се и они докази који су значајни за даљи ток поступка, а јавни тужилац оцени да је целисходније да буду изведени у фази истраге.⁴⁵

Циљеви судске и тужилачке истраге су у начелу истоветни. Међутим, циљ судске истраге никако није могао бити откривање непознатог учиниоца кривичног дела, јер се судска истрага није ни могла покренути против непознатог учиниоца кривичног дела.

3.3. Карактеристике јавнотужилачке истраге

Јавнотужилачка истрага сматра се покренутом од момента доношења наредбе о спровођењу истраге. Од момента увођења тужилачког концепта истраге, искључиво је јавни тужилац овлашћен да донесе одлуку (наредбу) о покретању истраге. Дакле, позитивна законска решења више не предвиђају подношење захтева за спровођење истраге. Јавни тужилац потпуно самостално одлучује на основу своје оцене да ли је потребно покренути истрагу, без иницијативе, у смислу захтева за спровођење истраге, од стране било ког органа. Против наредбе јавног тужиоца којом се покреће истрага није дозвољена жалба, што указује да је самим доношењем наредбе иста постала правноснажна и извршна.⁴⁶

Истрага се спроводи у случају постојања најмањег степена сумње (основа сумње) да је одређено лице учинило кривично дело или да је учињено кривично дело од стране непознатог лица, а које се гони по службеној дужности. Исти степен сумње потребан је и за покретање предистражног поступка, па се у теорији дискутовало о томе када ће јавни тужилац одлучити да из предистражног поступка, који не представља фазу кривичног поступка, пређе у фазу истраге и тиме формално започети кривични поступак.

Наредба о спровођењу истраге мора садржати: идентификационе податке осумњиченог (уколико се истрага покреће против лица чији је идентитет познат), чињенични опис из кога произилазе обележја која чине биће одређеног кривичног дела,

⁴⁵ С. Бркић, *Кривично процесно право II*, Нови Сад, 2016, стр. 81.

⁴⁶ М. Шкулић, *Кривично процесно право, дванаесто измењено и допуњено издање*, Београд, 2020, стр. 355.

правну квалификацију дела, као и чињенице и околности из којих произилазе основи сумње о учињеном кривичном делу.⁴⁷ Суштински, садржај наредбе о спровођењу истраге сличан је решењу о спровођењу истраге.

Наредбу о спровођењу истраге јавни тужилац доставља лицу за кога постоје основи сумње да је учинио одређено кривично дело и његовом браниоцу, уколико осумњичени има браниоца. Уз наредбу о спровођењу истраге, јавни тужилац доставља и позив, односно обавештење о првој доказној радњи којој осумњичени и бранилац могу присуствовати.⁴⁸ Чудновата је формулација законодавца која каже да се наредба о спровођењу истраге доставља и браницу окривљеног „ако га има“. Самим тим што се истрага спроводи за кривична дела за која је прописана казна затвора преко осам година, а при чињеници да је за кривична дела за која је предвиђена казна затвора преко осам година предвиђена обавезна одбрана, логично је да окривљени мора имати браниоца.

У случају када је истрага покренута против непознатог учиниоца, па се након предузимања одређених радњи, прикупљања обавештења и података, утврди његов идентитет, поступајући јавни тужилац извршиће допуну наредбе о спровођењу истраге тако што ће унети податке о учиниоцу кривичног дела. Поред одашиљања наредбе о спровођењу истраге осумњиченом и његовом браниоцу, јавни тужилац обавештава и лице чија су права повређена или угрожена извршеним кривичним делом о томе да је покренута истрага и поучава га о његовим правима.

Истрага се спроводи против лица које је у наредби о спровођењу истраге означено као осумњичено лице и само у погледу кривичног дела на које се наредба односи.⁴⁹ Уколико се приликом спровођења истраге дође до сазнања да кривични поступак треба проширити на ново кривично дело или против другог лица, јавни тужилац донеће наредбу о проширењу истраге.⁵⁰

Као што је већ поменуто, морамо још једном истаћи и посебно нагласити да је једна од основних примедби на садашња законска решења о покретању истраге, немогућност осумњиченог и његовог браниоца да одређеним правним средствима побијају одлуку о спровођењу истраге. Законодавац не предвиђа могућност

---

⁴⁷ Члан 296 став 3 ЗКП из 2011. године.

⁴⁸ Члан 297 став 1 ЗКП из 2011. године.

⁴⁹ Члан 306 став 1 ЗКП из 2011. године.

⁵⁰ Члан 306 став 2 ЗКП из 2011. године.

изјављивања жалбе, нити приговора или било ког другог правног средства којима би одбрана могла да побија наводе из наредбе којом јавни тужилац покреће истрагу.

Јавнотужилачка истрага, као што је то био случај и са судском, није обавезна фаза кривичног поступка. Наиме, у скраћеном (сумарном) кривичном поступку, за кривична дела за која је предвиђена казна затвора до осам година, истрага се не спроводи. Такође и у поступку који се води према малолетном учиниоцу кривичног дела не постоји истрага као фаза кривичног поступка. Чак и редовни кривични поступак може се покренути без претходног спровођења истраге, уколико јавни тужилац сматра да на основу доказа које већ поседује има места непосредном оптужењу.⁵¹ Дакле, јавни тужилац самостално може одлучити да не спроводи истрагу, већ да посегне непосредном оптужењу.

Према позитивним законским решењима, истрага се може покренути против тачно одређеног лица у ситуацији када постоје основи сумње да је то лице учинило кривично дело, али за разлику од ранијих законских решења, Законик о кривичном поступку Републике Србије из 2011. године предвиђа да се истрага може покренути и против непознатог извршиоца кривичног дела, у ситуацији када постоје основи сумње да је учињено кривично дело од стране непознатог извршиоца.

Доказне радње предузете у фази истраге имају исту доказну снагу као доказне радње које су предузете доцније на суђењу, односно у фази главног претреса, под условом да су предузете у складу са важећим законским прописима.

3.3.1. Надлежност за спровођење јавнотужилачке истраге

Према одредбама Законика о кривичном поступку из 2011. године, главни учесник и руководиоца истраге јесте јавни тужилац.⁵² ⁵³ Јавни тужилац представља руководиоца (*dominus litis*) како предистражног поступка, тако и саме истраге.

Надлежност јавног тужилаштва, како стварна тако и месна надлежност, одређује се према надлежности суда за чије подручје је јавно тужилаштво основано. Законик о

---

⁵¹ З. Павловић, *Кривично процесно право II*, Нови Сад, 2015, стр. 49.

⁵² Члан 2 став 1 Закона о јавном тужилаштву („Сл. гласник РС“, бр. 116/2008, 104/2009, 101/2010, 78/2011 - др. закон, 101/2011, 38/2012 - одлука УС, 121/2012, 101/2013, 111/2014 - одлука УС, 117/2014, 106/2015 и 63/2016 - одлука УС) предвиђа да је јавно тужилаштво самостални државни орган који гони учиниоце кривичних дела и других кажњивих дела и предузима мере за заштиту уставности и законитости. Сличну дефиницију јавног тужилаштва предвиђа и члан 155 став 1 Устава Републике Србије („Сл. гласник РС“, бр. 98/2006 и 115/2021).

⁵³ Члан 298 став 1 ЗКП из 2011. године.

кривичном поступку из 2011. године предвиђа, слично као и ранији законик, могућност да се одреди једно јавно тужилаштво у коме ће се спроводити истрага за подручје више јавних тужилаштава (истражни центар).⁵⁴ Мишљења смо да је формирање истражног центра веома добра замисао законодавца. Формирање истражног центра у коме би се основали посебни тимови који би били уско специјализовани за спровођење истраге и предузимање истражних радњи, омогућило би брже, стручније, експедитивније и квалитетније спровођење истраге, а самим тим би био постигнут виши ниво заштите друштва од криминалитета као негативне друштвене појаве. Тимови специјализовани за вођење истраге требало би да буду састављени од стручњака из различитих области (права, криминалистике, форензике, балистике, трасологије...). Руководилац оваквог тима био би истражни судија/јавни тужилац (у зависности од концепта истраге – судски или тужилачки). Ово је један од предлога који постоји од давнина, али који до данас нажалост није заживео.

Правило је да јавни тужилац предузима радње доказног карактера на територији која спада у надлежност суда пред којим јавни тужилац поступа. Уколико постоји потреба да се одређене радње предузму ван територије која спада у надлежност суда пред којим јавни тужилац поступа, поступајући јавни тужилац има могућност да предузме потребне радње и ван свог јурисдикционог подручја, али у тој ситуацији јавни тужилац је у обавези да о предузимању радњи обавести јавног тужиоца који је надлежан за поступање на конкретној територији.⁵⁵ Друга могућност коју предвиђа Законик о кривичном поступку у случају када постоји потреба да се доказне радње предузму на територији која не спада у надлежност поступајућег јавног тужиоца, јавни тужилац може поступити и тако што ће поверити предузимање одређених доказних радњи јавном тужиоцу који је надлежан за поступање на територији на којој се радња треба предузети.⁵⁶ Јавни тужилац који предузима радње које су му поверене, има право да предузме и доказне радње које му нису поверене, уколико су повезане са повереном радњом.⁵⁷ У ситуацији ако јавни тужилац, коме је поверено предузимање одређене радње, оцени да није надлежан за предузимање конкретне радње, поступиће тако што ће списе предмета проследити надлежном јавном тужиоцу. О прослеђивању списка предмета и о ставу да није надлежан за предузимање радње обавестиће јавног тужиоца

---

⁵⁴ Члан 298 став 2 ЗКП из 2011. године.

⁵⁵ Члан 298 став 3 ЗКП из 2011. године.

⁵⁶ Члан 299 став 1 ЗКП из 2011. године.

⁵⁷ Члан 299 став 2 ЗКП из 2011. године.

који је њему доставио списе предмета.⁵⁸ Јавни тужилац је хијерархијски надређен и има наредбодавни положај у односу на полицију (која представља саставни орган Министарства унутрашњих послова) и друге органе чија му је помоћ неопходна за успешно спровођење истраге.

3.3.2. Присуствовање радњама у јавнотужилачкој истрази

Приликом спровођења истраге искључена је општа јавност. У тужилачкој истрази не можемо говорити ни о страначкој јавности, с обзиром да се јавни тужилац јавља као државни орган, а не странка. Имајући у виду наведено, можемо говорити само о правима одређених лица да присуствују доказним радњама које јавни тужилац спроводи у фази истраге.

Јавни тужилац има обавезу да изабраном или постављеном браниоцу експедује позив којим ће позвати браниоца да приступи обављању саслушања окривљеног. Јавни тужилац има и обавезу да окривљеног и његовог браниоца позове да присуствују испитивању сведока или вештака, као и да оштећено лице обавести о дану и часу испитивања сведока или вештака.⁵⁹ Без обзира што законик прописује да се осумњичени и његов бранилац позивају, а оштећени обавештава, суштински у конкретном случају нема разлике између позива и обавештења, с обзиром на то да изостанак позваних или обавештених лица не онемогућава јавног тужиоца да предузме доказну радњу и без њиховог присуства.

У вези горе наведеног, постоји један изузетак који се односи на случајеве у којима поступа јавно тужилаштво посебне надлежности. Наиме, поступајући јавни тужилац, тужилаштва посебне надлежности, може обавити испитивање сведока иако није упутио позив окривљеном и његовом браниоцу да приступе обављању испитивања. Јавни тужилац, тужилаштва посебне надлежности (тужилаштво за организовани криминал и тужилаштво за ратне злочине), поступиће на наведени начин ако по његовој оцени присуство браниоца и окривљеног може утицати на сведока. Оваква законска одредба изазива доста контроверзи из простог разлога што се на овај начин бранилац и окривљени посматрају као неки негативни чиниоци приликом испитивања сведока, ускраћује се право одбрани да поставе питања сведоку, одступа се касније у фази главног претреса од начела непосредности, уколико се само прочита

⁵⁸ Члан 299 став 3 ЗКП из 2011. године.

⁵⁹ Члан 300 став 1 ЗКП из 2011. године.

записник о испитивању сведока, без да се обави његово испитивање на главном претресу. Оваква законска одредба у најмању руку је дискутабилна и без обзира на чињеницу да законик предвиђа да се у таквом случају одлука не може базирати искључиво или у одлучујућој мери на исказу тог сведока.⁶⁰

Уколико јавни тужилац донесе одлуку да се током истраге обави увиђај, увиђају могу присуствовати окривљени, бранилац окривљеног и оштећено лице.⁶¹ Имајући у виду да су наведена лица титулари права на присуствовање увиђају, логично се намеће да са друге стране јавни тужилац има обавезу да наведена лица обавести о времену и месту обављања увиђаја. Међутим, Законик о кривичном поступку не обавезује јавног тужиоца да обавести окривљеног, његовог браниоца и оштећеног о обављању увиђаја, нити постоји било каква сметња да се увиђај обави и без присуства наведених лица.

Ако лице против кога је покренут кривични поступак има изабраног или постављеног браниоца, поступајући јавни тужилац ће позиве, односно обавештења, слати браниоцу. У ситуацији када се осумњичени налази у притвору, а потребно је предузети доказну радњу ван седишта суда, јавни тужилац има дискреционо право да одлучи да ли има потребе да окривљени буде доведен из притвора како би присуствовао извођењу доказне радње.⁶²

Јавни тужилац има обавезу да обавести и стручног саветника да има право да присуствује вештачењу које ће бити обављено током истражног поступка.⁶³ Ratio legis законодавца је јасан. Законодавац је овим желео да обезбеди „једнакост оружја“ и равноправност странака. Стручни саветник располаже знањем из одређене области којим окривљени не располаже, те се овлашћивањем стручног саветника успоставља и доприноси остваривању одбране и једнакости странака.

Као што је већ раније у раду поменуто, у ситуацији када позив окривљеном и његовом браниоцу није достављен у складу са позитивним законским решењима или ако се истрага води против непознатог лица, јавни тужилац може обавити испитивање сведока или вештака само ако је претходно добио одобрење судије за претходни поступак.

---

⁶⁰ Члан 300 став 2 ЗКП из 2011. године.

⁶¹ Члан 300 став 3 ЗКП из 2011. године.

⁶² Члан 300 став 4 ЗКП из 2011. године.

⁶³ Члан 300 став 5 ЗКП из 2011. године.

Када лице које је позвано или обавештено о извођењу одређене доказне радње није приступило истој, доказна радња се може предузети и у одсуству тог лица.⁶⁴ Од овог правила постоје и изузеци, нпр. ако је потребно обавити саслушање окривљеног у предмету који се води због кривичног дела за које је Кривичним закоником предвиђена казна затвора преко осам година, тада је неопходно да саслушању присуствује само окривљено лице које се треба саслушати, али и бранилац окривљеног.

Лица која имају право да присуствују доказним радњама које се предузимају у току спровођења истраге, имају и право да активно учествују у истрази. Активно учешће лица која присуствују извођењу доказних радњи подразумева да присутна лица имају право да 1) постављају питања окривљеном, сведоцима и вештацима. У начелу присутна лица питања постављају преко поступајућег јавног тужиоца, а по његовој дозволи могу и директно постављати питања лицима која се испитују или саслушавају; 2) присутна лица имају право да уложе примедбе на начин предузимања одређене радње, а које примедбе се уносе у записник; 3) присутна лица имају право и да предложе поступајућем јавном тужиоцу да прикупи одређене доказе за које сматрају да могу бити од утицаја на даљи ток поступка.⁶⁵

Супротно фази главног претреса која је у начелу отворена за јавност (осим у одређеним ситуацијама када законик прописује да се јавност може искључити), истрага није јавног карактера. Законик о кривичном поступку из 2011. године, слично раније важећем законнику, у циљу несметаног спровођења истраге и ради заштите неких других вредности, предвиђа могућност да јавни тужилац нареди лицима да чувају као тајну одређене податке и чињенице до којих су дошли у току присуствовања доказним радњама у истрази. Наиме, ако је неопходно ради заштите интереса националне безбедности, јавног реда и морала, интереса малолетника, приватности учесника у поступку или других оправданих интереса у демократском друштву, јавни тужилац који предузима доказну радњу донеће наредбу којом ће наредити лицима која саслушава, односно испитује или која присуствују доказним радњама или разгледају списе истраге, да чувају као тајну чињенице или податке које су сазнали у току истраге и упозориће их да поступање супротно наредби представља кривично дело сходно одредбама Кривичног законика.⁶⁶ Наредбу о чувању тајне, јавни тужилац унеће у записник о доказној радњи и забележити на списима који се разгледају, уз потпис лица

⁶⁴ Члан 300 став 7 ЗКП из 2011. године.

⁶⁵ Члан 300 став 8 ЗКП из 2011. године.

⁶⁶ Члан 304 став 1 ЗКП из 2011. године.

које је упозорено.⁶⁷ Смисао оваквог законског решења јесте да се спречи злоупотреба и отклони могућност да се лице позива на незнање, односно правну заблуду.⁶⁸ Да закључимо, у делу чувања тајне у истрази, законодавац није унео неке драстичне промене у односу на решења ранијег законодавца.

Приликом спровођења истраге могу се појавити одређена спорна питања из различитих области. У том случају, ради давања одговора на спорна питања која се јаве у вези прикупљених доказа или приликом саслушања окривљеног лица или обављања других доказних радњи, јавни тужилац има законску могућност да затражи од стручног лица који располаже знањима из потребне области да му разјасни спорна питања. Одбрана може затражити да то лице да додатна појашњења. Јавни тужилац може и од одређене стручне установе затражити давање објашњења када је то потребно.⁶⁹

3.3.3. Сарадња органа у јавнотужилачкој истрази и одржавање реда

Као што је био случај и са истражним судијом, тако је и данас веома важна сарадња између јавног тужиоца и полиције. Јавни тужилац, као главни орган у истражном поступку, може поверити полицији предузимање одређених доказних радњи за које сматра да је потребно предузети.⁷⁰ Припадници полиције могу предузимати све радње које им је претходно поверио јавни тужилац. Полиција може предузимати чак и оне радње за које није законом овлашћена да их самостално предузима приликом спровођења предистражног поступка (нпр. испитивање сведока и вештака).⁷¹ Да би доказне радње које је предузела полиција имале доказну снагу, веома је битно да припадници полиције радње предузму у свему у складу са правилима које предвиђа Законик о кривичном поступку. Такође, за успешну реализацију тужилачке истраге, неопходно је да јавна тужилаштва и полиција поседују стручан кадар који ће располагати знањима из различитих области. Дакле, поред доброг познавања кривичног права и кривичног процесног права, неопходно је да јавни тужилац и припадници полиције поседују знања из других области. Нпр. јавни тужилац поред правничког знања мора поседовати и одговарајући ниво знања из области криминалистике и неких

---

⁶⁷ Члан 304 став 2 ЗКП из 2011. године.

⁶⁸ М. Шкулић, *op. cit.*, стр. 331.

⁶⁹ Члан 309 став 9 ЗКП из 2011. године.

⁷⁰ Члан 299 став 4 ЗКП из 2011. године.

⁷¹ Г.П. Илић и други, *Коментар Законика о кривичном поступку*, Београд, 2012, стр. 640.

других области.⁷² Такође, образовање припадника полиције представља битан фактор који се односи на успешно спровођење истраге. Имајући у виду савремена технолошка достигнућа, као и различите начине извршења кривичних дела, неопходно је да припадници полиције имају знања за откривања кривичних дела. Некадашњи заменик Вишег јавног тужиоца, Миодраг Плазнић, истакао је да је од значаја да полицијски службеници стекну знања о полицијском деловању у средњим школама која су специјализована за обуку будућих полицијских службеника. Знање које би стекли у средњој школи, омогућило би лакше савладавање додатних обука или школовање на факултетима.⁷³

Поступајућем јавном тужиоцу у истрази, најчешће је потребна помоћ и стручњака из различитих области (форензика, аналитика, криминалистичка тактика, техника, методика, економија, саобраћај...). Да би јавни тужилац успешно могао да реализује своју руководећу улогу, законом је предвиђена дужност полиције, државних органа и других правних лица да пруже сву неопходну помоћ јавном тужиоцу.

Иако смо доношењем Законика о кривичном поступку из 2011. године напустили судски концепт истраге, то не значи да се у истрази не јавља судија. Међутим, у нашем правном систему више не егзистира истражни судија који је према раније важећем Закоником о кривичном поступку руководио истрагом.⁷⁴ Наиме, сада се у истрази јавља судија за претходни поступак који не руководи истрагом, већ представља лице које треба да се стара о правилности истраге. Судија за претходни поступак одлучује о притвору и другим мерама за обезбеђење присуства окривљеног у кривичном поступку, одлучује о одређивању свих посебних доказних радњи, осим доказне радње из члана 181 Законика о кривичном поступку. Судија за претходни поступак одлучује о предузимању других радњи којима се у већој мери залази у права окривљеног у кривичном поступку. Једна од важних улога судије за претходни поступак у истрази јесте одлучивање о предлогу осумњиченог и његовог браниоца за предузимање одређене доказне радње. Наиме, уколико јавни тужилац не прихвати

---

⁷² З. Павловић, Опште напомене о јавном тужилаштву и полицији и утицају њиховог међусобног односа и стручности на ефикасност борбе против криминалитета; у *Јавно тужилаштво, полиција, кривични суд и сузбијање криминалитета*, Београд, 2008, стр. 221-222.

⁷³ М. Плазнић, Л. Комлен-Николић, Професионалне карактеристике припадника полиције као предуслов њиховог адекватног односа са јавним тужилаштвом у предкривичном поступку; у *Јавно тужилаштво, полиција, кривични суд и сузбијање криминалитета*, Београд, 2008, стр. 251-252. Раније је у Републици Србији постојала средња школа унутрашњих послова „Пане Ђукић“ у Сремској Каменици. Међутим, данас не постоји средња школа која би обучавала будуће припаднике полиције, већ постоји курс којим се обавља основна полицијска обука полазника курса.

предлог одбране за предузимање доказне радње или ако јавни тужилац не одлучи о предлогу одбране у законом предвиђеном року од осам дана од дана подношења предлога, одбрана може предложити судији за претходни поступак да донесе одлуку о предузимању предложене доказне радње. Уколико судија за претходни поступак усвоји предлог одбране, налаже јавном тужиоцу предузимање доказне радње која је предложена од стране окривљеног или његовог браниоца и одређује јавном тужиоцу рок за предузимање конкретне радње.⁷⁵ Сходна примена наведених правила односи се и на ситуацију када јавни тужилац одбије предлог окривљеног и његовог браниоца за допуну истраге.⁷⁶ У случају да позив окривљеном и његовом браниоцу није достављен у складу са одредбама Законика о кривичном поступку или ако се истрага води против непознатог лица, јавни тужилац може обавити испитивање сведока или вештака искључиво ако је претходно добио одобрење судије за претходни поступак.⁷⁷ Судија за претходни поступак одлучује и „у другом степену“ на притужбе окривљеног и његовог браниоца које се односе на одуговлачење поступка или друге неправилности у току истраге.⁷⁸ Судија за претходни поступак одлучује и о споразуму о признању кривичног дела који су закључили јавни тужилац и окривљени, ако је споразум закључен пре потврђивања оптужнице.

Имајући у виду да су у овом поглављу поменути готово сви учесници јавнотужилачке истраге, треба поменути да се у јавнотужилачкој истрази, наравно, јавља и лице против кога је истрага покренута (осумњичени), лице које је оштећено извршеним кривичним делом (оштећени), бранилац (адвокат) и лица која поседују знања из одређених области која се могу јавити у улози стручног саветника одбране или лица која пружају помоћ јавном тужиоцу приликом спровођења истраге.

Успешно и ефикасно спровођење јавнотужилачке истраге подразумева поштовање процесне дисциплине присутних лица. Нова законска решења предвиђају исте санкције за нарушавање реда као и ранији законик, с тим што је разлика у томе ко се стара о одржавању реда и у висини новчане казне која се може изрећи. О одржавању реда у фази истраге према Законнику о кривичном поступку из 2011. године стара се јавни тужилац, као руководилац целокупног истражног поступка, али и судија за претходни поступак. Да би јавни тужилац успео да одржава ред у току истраге,

---

⁷⁵ Члан 302 ЗКП из 2011. године.

⁷⁶ Члан 311 став 2 ЗКП из 2011. године.

⁷⁷ Члан 300 став 6 ЗКП из 2011. године.

⁷⁸ Члан 312 ЗКП из 2011. године.

закоником су предвиђена одређена овлашћења јавног тужиоца која имају за циљ да омогуће јавном тужиоцу успостављање дисциплине у току истраге, као и да спрече неадекватно понашање лица која присуствују спровођењу одређене доказне радње у истрази (иста као и овлашћења истражног судије према ранијем закону). Закоником о кривичном поступку из 2011. године предвиђене су три различите мере које омогућавају одржавање реда и дисциплине у току истраге. Прва, уједно и најблажа мера за одржавање реда у истрази, јесте опомена. У случају да одређено лице нарушава ред у току истраге, јавни тужилац ће то лице опоменути и опомену записнички констатовати. Уколико прва мера не уроди плодом, па лице и поред изречене опомене настави са нарушавањем реда у истрази, судија за претходни поступак може таквом лицу изрећи новчану казну у износу до 150.000,00 динара. Новчану казну због нарушавања реда у истрази може изрећи само судија за претходни поступак. Ова мера секундарног је карактера и изриче се само уколико и након изречене опомене лице настави са нарушавањем реда и ометањем јавног тужиоца у спровођењу истраге. Лице коме је изречена новчана казна због нарушавања реда, има право да изјави жалбу против решења о новчаном кажњавању. Жалба нема суспензивно дејство и о жалби одлучује ванпретресно веће. Закоником је предвиђена још једна мера за одржавање реда у истрази, а то је удаљење са места предузимања доказне радње. Она се може изрећи лицу чије присуство за извођење конкретне доказне радње није неопходно.⁷⁹

3.3.4. Прекид јавнотужилачке истраге

Иако када говоримо о прекиду и окончању истраге нема неких драстичних промена, сматрамо да је потребно ове законске одредбе изложити, анализирати и критиковати.

У току јавнотужилачке истраге могу се појавити неке привремене, отклоњиве, сметње које привремено спречавају даље вођење истраге. У ситуацији када наступе привремене сметње, које спречавају даље вођење истраге, истрага се прекида. Законик о кривичном поступку из 2011. године предвиђа ситуације када је прекид истраге обавезан и ситуације када је прекид факултативан, тако да разликујемо: 1) обавезан прекид истраге и 2) факултативан прекид истраге.

---

⁷⁹ Члан 305 ЗКП из 2011. године, В. Ђурђић, *op. cit.*, стр. 80-81.

До обавезног прекида истраге долази: а) уколико код лица против кога је истрага покренута наступи душевно обољење или душевна поремећеност или каква друга тешка болест која доводи до тога да осумњичени не може учествовати у поступку; б) уколико се испостави да нема предлога оштећеног (а реч је о кривичном делу које се гони по предлогу оштећеног) или одобрења надлежног државног органа за гоњење, или се појаве друге околности које привремено спречавају даље вођење истраге.⁸⁰

Истрага се може прекинути (факултативан прекид): а) ако се не зна боравиште осумњиченог; б) ако је осумњичени у бекству или иначе није достижан државним органима.⁸¹ Из изложених разлога који доводе до прекида, закључујемо да нема ту неке разлике у односу на ранија законска решења. Наравно, разлика је у томе ко одлучује о прекиду. Поред тога, разликује се и назив одлуке којом се прекида истрага према сада важећем законнику у односу на ранији законик.

Наиме, јавнотужилачка истрага прекида се наредбом поступајућег јавног тужиоца (раније решењем истражног судије). Пре него што донесе наредбу о прекиду истраге, јавни тужилац ће прикупити сав доказни материјал до кога може доћи.⁸² Када се отклоне сметње које су довеле до прекида истраге, јавни тужилац наставља истрагу.⁸³ Међутим, уколико се сметње не отклоне, а наступи застарелост кривичног гоњења, јавни тужилац донеће наредбу о обустави истраге.⁸⁴

Дакле, можемо закључити да прекид истраге према новом законнику представља исто само привремено прекидање спровођења јавнотужилачке истраге, за одређени временски период, када постоје сметње које привремено спречавају даљи ток спровођења истраге. Отклањањем постојећих привремених сметњи, које су довеле до прекида истраге, стварају се услови да јавни тужилац настави са даљим спровођењем истраге. Терминологија остаје непромењена, па и сада важећи Законик о кривичном поступку разликује прекид, обуставу и наравно завршетак истраге.

---

⁸⁰ Члан 307 став 1 тачка 1 и 2 ЗКП из 2011. године, Н. Јованчевић, *Ново кривично процесно право (сходно Законнику о кривичном поступку из 2011)*, Београд, 2018, стр. 194.

⁸¹ Члан 307 став 2 тачка 1 и 2 ЗКП из 2011. године.

⁸² Члан 307 став 3 ЗКП из 2011. године.

⁸³ Члан 307 став 4 ЗКП из 2011. године.

⁸⁴ С. Кнежевић, *ор. cit*, стр. 35.

3.3.5. Окончање јавнотужилачке истраге

Јавнотужилачка истрага може се окончати, исто као и судска, на два различита начина и то: 1) обуставом истраге и 2) завршетком истраге.

До обуставе истраге може доћи из различитих разлога који су таксативно наведени у Законнику о кривичном поступку. До обуставе истраге долази у следећим случајевима: 1) ако дело које је предмет „оптужбе“ није кривично дело, а нема услова за примену мера безбедности; 2) ако је реч о кривичном делу које је услед протеча законом превиђеног рока застарело или је обухваћено амнестијом или помиловањем или постоје друге околности које трајно искључују могућност кривичног гоњења; 3) прикупљени доказни материјал не пружа довољан степен сумње (оправдану сумњу) за подизање оптужног акта.⁸⁵

Први разлог који по Законнику о кривичном поступку из 2011. године доводи до обуставе истраге јесте ако дело које је предмет „оптужбе“ није кривично дело. Мишљења смо је да је законодавац погрешно навео да до обуставе истраге долази ако дело које је предмет „оптужбе“ није кривично дело... Наиме, у фази истраге још увек немамо оптужбу, па из тог разлога не можемо говорити ни о кривичном делу које је предмет „оптужбе“. О кривичном делу које је предмет „оптужбе“ можемо говорити тек у фази оптужења. Исправније би било да је законодац на другачији начин формулисао први разлог за обуставу истраге и то на следећи начин: До обуставе истраге долази у случају када дело које је предмет спровођења истраге није кривично дело, а нема услова за примену мера безбедности.

Друга спорна формулација законодавца јесте та што законодавац каже да јавни тужилац „може“ обуставити истрагу из горе наведених, алтернативно постављених разлога. На овај начин стиче се утисак да јавни тужилац има дискреционо право приликом одлучивања да ли ће поступак обуставити или неће. Језичким тумачењем законске одредбе долазимо да закључка да јавни тужилац „може“ али не мора да обустави поступак, чак и када је наступила апсолутна застарелост кривичног гоњења или се установи да дело које је предмет спровођења истраге није кривично дело, што свакако представља потпуни nonsens.

Истрага се обуставља одлуком јавног тужиоца, која се доноси у форми наредбе. Након што јавни тужилац донесе наредбу о обустављању истраге, доставиће је

---

⁸⁵ Члан 308 ЗКП из 2011. године.

окривљеном и оштећеном.⁸⁶ Смисао обавезе јавног тужиоца да наредбу о обустављању истраге достави окривљеном, јесте да се отклони постојање неизвесности код окривљеног да ли ће бити изведен пред „лице правде“, односно да ли ће му се судити за кривично дело поводом кога је против њега спровођена истрага од стране надлежног тужилаштва. Јавни тужилац има законску обавезу да обавести и оштећено лице о обустављању истраге из разлога што оштећени има право да изјави приговор на такву одлуку поступајућег тужиоца и то непосредно вишем јавном тужилаштву.

Од доношења Законика о кривичном поступку из 2011. године, преласком на јавнотужилачки модел истраге, битно се мења правно дејство обуставе истраге и то је суштинска промена у односу на ранији законик. Наиме, када истрага буде обустављена наредбом јавног тужиоца, у том случају не можемо говорити о пресуђеној ствари, јер није реч о одлуци суда⁸⁷, па се у конкретном случају не може применити правило *ne bis in idem* (не два пута о истом).⁸⁸ То практично значи да уколико јавни тужилац обустави истрагу услед инсуфицијенције доказа, па касније дође до доказног материјала који му пружа довољно основа за наставак даљег кривичног гоњења, јавни тужилац има законску могућност да поступак настави, без обзира што је претходно донео наредбу о обустави истраге. Овакав став, који се односи на правно дејство обуставе јавнотужилачке истраге, заступају многи истакнути стручњаци из области кривичног процесног права, а поред тога да обустава истраге не представља *res iudicata* произилази и из пресуде Врховног касационог суда Републике Србије КЗЗ 1285/2019 од 28.01.2020. године.⁸⁹

Са становишта правне сигурности лица против кога је вођен кривични поступак, оваква промена правног дејства обуставе може наићи на озбиљне критике, имајући у виду да се лице против кога је истрага обустављена, може наћи у ситуацији да се поново налази на истражној клупи тужилаштва, иако је поступак већ обустављен.

⁸⁶ Члан 308 став 2 ЗКП из 2011. године.

⁸⁷ Члан 4 ЗКП из 2011. године предвиђа да нико не може бити гоњен за кривично дело за које је одлуком *суда* правноснажно осуђен или ослобођен или за које је оптужба правноснажно одбијена или је поступак правноснажно обустављен. У вези тога треба истаћи да Устав Републике Србије у члану 34 став 4 предвиђа да нико не може бити гоњен ни кажњен за кривично дело за које је правноснажном пресудом ослобођен или осуђен или за које је оптужба правноснажно одбијена или поступак правноснажно обустављен... Дакле, Устав не помиње да је нужно да је реч о одлуци суда, како ти чини ЗКП из 2011. године и битно сужава гаранцију Устава која има за циљ да обезбеди правну сигурност у казненом праву.

⁸⁸ Начело *ne bis in idem* је једно од основних начела кривичног процесног права чија је суштина правна сигурност, односно немогућност покретања кривичног поступка против одређеног лица које је претходно већ у кривичном поступку осуђено, ослобођено или је оптужба одбијена или поступак правноснажно обустављен. Такође, суштина овог начела огледа се и у немогућности да се против истог лица, за исто кривично дело, воде истовремено два кривична поступка.

⁸⁹ Пресуда Врховног касационог суда Републике Србије КЗЗ 1285/2019 од 28.01.2020. године.

Сматрамо да обустава истраге мора представљати пресуђену ствар, те се и у овом случају мора примењивати начело *ne bis in idem*, а што би значило да обустава истраге онемогућава поновно отварање истраге у случају постојања субјективног и објективног идентитета између обустављене ствари и новопокренуте истраге.

Други начин окончања јавнотужилачке истраге јесте завршетак истраге. Пре него што јавни тужилац заврши са спровођењем истраге, у обавези је да прибави податке о осумњиченом и то следеће податке: 1) податке о осумњиченом из члана 85 став 1 Законика о кривичном поступку (уколико неки од њих нису претходно прибављени или ради провере већ прибављених података); 2) податке о ранијим осудама осумњиченог; 3) податке о понашању осумњиченог за време издржавања кривичне санкције (уколико осумњичени издржава неку претходно изречену кривичну санкцију, која се састоји у лишењу слободе).⁹⁰ Јавни тужилац, уколико сматра неопходним, може прибавити и податке о ранијем животу осумњиченог, приликама у којима живи, као и податке о другим околностима које се односе на осумњиченог.⁹¹ Уколико јавни тужилац сматра да има места изрицању јединствене казне, којом ће се обухватити казне из ранијих пресуда, затражиће списе предмета у којима су донете раније пресуде или оверене преписе ранијих правноснажних пресуда.⁹²

У ситуацији када јавни тужилац на основу доказног материјала који је прикупио током спровођења истраге не може на несумњив начин доћи до закључка да ли постоји довољно доказне подлоге за подизање оптужног акта, јавни тужилац има право да иако је завршио са спровођењем истраге, донесе наредбу о допуни истраге и предузме доказне радње које сматра потребним за правилно доношење одлуке о даљем његовом поступању. Поред јавног тужиоца, који сам може да донесе одлуку да истрагу допуни, иницијативу за допуну истраге може поднети и бранилац окривљеног, као и сам окривљени.⁹³ У случају иницијативе одбране, Законик о кривичном поступку из 2011. године предвиђа сходну примену члана 302 истог законика. То значи да ако поступајући јавни тужилац одбије предлог одбране за допуну истраге или се, пак, оглуши да о истом одлучи у року од осам дана од момента подношења предлога за допуну истраге, окривљени и његов бранилац могу затражити да одлуку о допуни истраге донесе судија за претходни поступак. Судија за претходни поступак, након

---

⁹⁰ Члан 309 став 1 ЗКП из 2011. године.

⁹¹ Члан 309 став 2 ЗКП из 2011. године.

⁹² Члан 309 став 3 ЗКП из 2011. године.

⁹³ Члан 311 ЗКП из 2011. године.

разматрања иницијативе окривљеног и његовог браниоца за допуну истраге, може усвојити предлог за допуну и у том случају наложиће јавном тужиоцу да предузме доказне радње које је одбрана предложила и одредиће рок у коме је јавни тужилац у обавези да предузме доказне радње које су окривљени и његов бранилац предложили.⁹⁴

Јавни тужилац као руководећи орган у јавнотужилачкој истрази и главни субјекат истражног поступка, донеће одлуку којом ће завршити са спровођењем истраге кад оцени да је у довољној мери разјаснио све релевантне чињенице и околности конкретног случаја поводом кога је спроводио истрагу. Одлука којом јавни тужилац завршава спровођење истраге, доноси се у форми наредбе. Наредбу о завршетку истраге доноси јавни тужилац и исту доставља окривљеном и његовом браниоцу (ако га има??). Такође, јавни тужилац обавештава о завршетку истраге и лице чија су права повређена/угрожена извршеним кривичним делом.⁹⁵

Законик о кривичном поступку из 2011. године предвиђа да јавни тужилац како је горе већ наведено наредбу о завршетку истраге доставља окривљеном и његовом браниоцу „ако га има“. Чини нам се да је законодавац непотребно и погрешно навео да се наредба о завршетку истраге доставља и браниоцу „ако га има“. Овај део „ако га има“ апсолутно је сувишан, непотребан и нелогичан. Ако узмемо у обзир чињеницу да Законик о кривичном поступку из 2011. године предвиђа да окривљени мора имати браниоца, између осталог, у случају када се кривични поступак води поводом кривичног дела за које је закоником запређена казна затвора од осам година или тежа казна. Узимајући у обзир да се истрага не спроводи у скраћеном поступку (сумарном поступку), односно за дела за која је предвиђена новчана казна или казна затвора до осам година, већ само за кривична дела за која је предвиђена казна затвора од осам година или тежа казна, јасно и недвосмислено произилази да окривљени увек у истрази мора имати браниоца.

Сасвим је логично да јавни тужилац као *dominus litis* истражног поступка сам одлучује, по сопственој процени, када је стање ствари у довољној мери разјашњено и када је истрага сазрела за завршетак. Јавни тужилац у складу са начелом процесне економије, истрагу мора спровести без беспотребног одуговлачења, али није везан роком у коме мора завршити истрагу.⁹⁶ Но, ипак законодавац је на неки начин желео да утиче на ефикасан рад тужилаштва приликом спровођења истраге, па је предвидео

⁹⁴ С. Кнежевић, *op. cit.*, стр. 38.

⁹⁵ Члан 310 став 1 ЗКП из 2011. године.

⁹⁶ В. Ђурђић, *op. cit.*, стр. 101.

обавезу јавног тужиоца да обавести непосредно вишег јавног тужиоца о томе да истрага није завршена, као и о разлозима који су до тога довели, ако истрагу није завршио у року од шест месеци. Нешто дужи рок предвиђен је када истрагу спроводе тужилаштва посебне надлежности. У ситуацији када истрагу спроводи тужилаштво посебне надлежности, обавеза је поступајућег јавног тужиоца да уколико истрагу не заврши у року од годину дана, о разлозима који су довели до дугог трајања истраге обавести непосредно више јавно тужилаштво.⁹⁷

IV НОВИНЕ КОЈЕ СЕ ОДНОСЕ НА ОДБРАНУ У ФАЗИ ИСТРАГЕ ПРЕМА ЗАКониКУ О КРИВИЧНОМ ПОСТУПКУ ИЗ 2011. ГОДИНЕ И „НОВА ПРАВА“ ОДБРАНЕ

Имајући у виду чињеницу да је законодавац из 2011. године желео да одређеним одредбама побољша положај одбране у фази истраге и уведе права одбране на самостално предузимање одређених доказних радњи у истрази, сматрамо да је потребно посветити пажњу одредбама законика које говоре о одбрани и „правима“ одбране да предузимају одређене доказне радње, мада се не бисмо сложили са тим да су у питању нова „права“ одбране. Од 2011. године, можемо чути често термине као што су „паралелна истрага“, „истрага одбране“ и томе слично. Све ово указује на потребу да се посебно обради делање одбране према Законнику о кривичном поступку из 2011. године.

Пре него што кренемо са излагањем механизма одбране у истрази, треба истаћи да и сам јавни тужилац има обавезу, која произилази из одредаба Законика о кривичном поступку из 2011. године, да са једнаком пажњом испитује како чињенице које иду на штету окривљеног, тако и чињенице које окривљеном иду у прилог.⁹⁸ Оваква законска одредба имала је за циљ да побољша положај окривљеног у кривичном поступку и олакша окривљеном остваривање функције одбране. Међутим, да ли ће јавни тужилац прикупљати доказе у корист одбране? Уколико би јавни тужилац прикупљао доказе у корист одбране, то би значило да јавни тужилац на неки начин ради сам против себе. Животно је логично да ће јавни тужилац све напоре уложити да испита све чињенице и околности, не би ли прикупио ваљане доказе којима ће доказати да је окривљени крив за кривично дело које му се оптужним актом ставља на терет. Идеја законодавца која је

⁹⁷ Члан 310 став 2 ЗКП из 2011. године.

⁹⁸ Члан 6 став 4 ЗКП из 2011. године.

инкорпорирана у члану 6 став 4 Законика о кривичном поступку из 2011. године није реална и тешко је очекивати да иста у пракси оствари смисао због које је прописана.

4.1. Прикупљање доказа који иду у прилог окривљеном

Увођењем Законика о кривичном поступку из 2011. године почело се говорити о тзв. „паралелној истрази“. О паралелној истрази кренуло се говорити због увођења неких „права“ одбране на прикупљање доказа. Међутим, не смемо пренебрегнути чињеницу да у кривичном поступку важи претпоставка невиности, односно да се свако сматра невиним све док се његова кривица не утврди правноснажном судском одлуком. Да ли онда постоји потреба да одбрана спроводи своју истрагу и шта заправо одбрана треба да истражује? Тумачењем термина „паралелна истрага“ могли бисмо закључити да је задатак одбране да „истражи“ чињенице које говоре у прилог невиности окривљеног лица.⁹⁹

Законик о кривичном поступку предвиђа да одбрана може самостално прикупљати доказе и материјале који им иду у корист.¹⁰⁰ Ради остваривања предње наведеног, Законик о кривичном поступку предвиђа да окривљени и бранилац имају право 1) да обаве разговор са особама која имају сазнања и која им могу пружити податке који могу бити од значаја за реализацију теорије одбране. Такође, одбрана има право да прибавља писане изјаве и обавештења, уз сагласност даваоца изјаве; 2) да улазе у приватне просторије или просторе који нису отворени за јавност, у стан или просторе који су повезани са станом, уз сагласност лица у чијој се државини простор налази; 3) да од физичког или правног лица преузму предмете и исправе и прибаве обавештења којима оно располаже, уз његову сагласност и обавезу да том лицу издају потврду о преузетим предметима и исправама.¹⁰¹

Одбрана нема право да обавља разговор и прикупља обавештења од оштећеног лица и од лица која су претходно већ испитана од стране полицијских службеника или јавног тужиоца.¹⁰²

На писаним изјавама које је одбрана прикупила, као и обавештењима која су саопштена одбрани, не може се заснивати судска одлука. Подаци до којих је одбрана дошла, могу се користити у току испитивања сведока, ради провере веродостојности

⁹⁹ М. Шкулић, *op. cit.*, стр. 326.

¹⁰⁰ Члан 301 став 1 ЗКП из 2011. године.

¹⁰¹ Члан 301 став 2 тачка 1, 2 и 3 ЗКП из 2011. године.

¹⁰² Члан 301 став 3 ЗКП из 2011. године.

исказа и за доношење одлуке јавног тужиоца или суда о томе да ли ће испитати одређено лице у својству сведока.¹⁰³

За разлику од горе наведеног, материјални докази до којих би одбрана дошла приликом „спровођења истраге“, могли би се касније користити у кривичном поступку као релевантни докази на којим се може заснивати судска одлука. Међутим, ни материјални докази прибављени од стране одбране, сами по себи не би могли бити коришћени у кривичном поступку као такви, већ би било потребно да се обави увиђај у односу на те доказе, што би морало бити записнички констатовано.¹⁰⁴

Након што су горе објашњена „права одбране“ на прикупљање доказа и материјала који иду одбрани у прилог, поставља се питање да ли је Законик о кривичном поступку предвидео нека права одбране која одбрана раније није имала? Тумачењем и анализирањем законске одредбе која говори о правима одбране на прикупљање доказа и материјала у корист одбране, тачније члана 301 Законика о кривичном поступку из 2011. године, долазимо да закључка да је одбрани за реализацију сваког од наведених права неопходна сагласност лица од кога се подаци прикупљају. Дакле, у случају да лице не жели да разговара са одбраном, да дозволи улазак у приватне просторије или да одбрани достави исправе или друге предмете који могу бити коришћени у кривичном поступку, одбрана не може то лице принудити да сарађује. Одбрани тада на располагању једино стоји други механизам који Законик о кривичном поступку предвиђа, а то је да јавни тужилац предузме доказне радње у корист одбране.

Истичемо да Законик о кривичном поступку из 2011. године није увео никаква нова права одбране на прикупљање доказа и материјала који би се могли касније користити у доказном поступку. Наиме, иако раније важећи законик који је регулисао кривични поступак није изричито прописивао права која су уведена новим закоником, то не значи да одбрана и тада није могла да предузима радње које предвиђа важећи Законик о кривичном поступку. Наравно да је одбрана увек могла да разговара са лицима која имају сазнања о критичном догађају, да улази у стан и друге просторије лица и да прибавља исправе и предмете који могу послужити као доказ у поступку, а све то уз сагласност трећег лица. Дакле, Законик о кривичном поступку не уводи никаква посебна права одбране, али намеће одређену дужност одбрани. „Ова права

---

¹⁰³ Члан 301 став 4 ЗКП из 2011. године.

¹⁰⁴ М. Шкулић, *op. cit.*, стр. 327.

одбране заправо намећу нове дужности одбрани, а као права могла су бити реализована и када нису била стриктно прописана.¹⁰⁵ Одбрана има обавезу да о прикупљању доказа и материјала у корист одбране обавести јавног тужиоца, као и да јавном тужиоцу омогући разгледање и разматрање доказа одбране.¹⁰⁶

4.2. Предузимање доказних радњи од стране јавног тужиоца у корист одбране

Други вид делања одбране у истрази према Законнику о кривичном поступку из 2011. године своди се заправо на предузимање доказних радњи од стране поступајућег јавног тужиоца, а на предлог одбране. Дакле, одбрана може предложити јавном тужиоцу да предузме одређену радњу коју сматра значајном за конкретну кривичну ствар. Уколико се јавни тужилац не сложи са предлогом одбране и одбије предлог за предузимање одређене доказне радње или не одлучи о предлогу у законом предвиђеном року од осам дана од дана подношења предлога од стране одбране, окривљени и његов бранилац могу поднети предлог судији за претходни поступак који је дужан да донесе одлуку у року од осам дана. Ако судија за претходни поступак усвоји предлог одбране, наложиће јавном тужиоцу да предузме доказну радњу коју је одбрана предложила и оставиће јавном тужиоцу рок за предузимање радње.¹⁰⁷ Критички бисмо се осврнули на горе наведено законско решење и указали да ова законска одредба свакако јача обавезу јавног тужиоца да са једнаком пажњом испитује и чињенице које иду у корист окривљеног. Међутим, законодавац не предвиђа никакву санкцију за непоступање јавног тужиоца по налогу судије за претходни поступак. *De lege ferenda* требало би предвидети одговарајуће последице за јавног тужиоца у случају непоступања по налогу судије за претходни поступак или, пак, ставити у надлежност судије за претходни поступак доношење дефинитивне одлуке о извођењу предложеног доказа, ако јавни тужилац не одлучи у законском року о предлогу одбране или одбије предлог одбране.

---

¹⁰⁵ М. Шкулић, Т. Бугарски, *Кривично процесно право*, Нови Сад, 2015, стр. 384.

¹⁰⁶ Члан 303 став 3 ЗКП из 2011. године.

¹⁰⁷ Члан 302 ЗКП из 2011. године, С. Бркић, Т. Бугарски, *op. cit.*, стр. 95-96.

4.3. Узајамно упознавање тужиоца и одбране са доказима у јавнотужилачкој истрази

Сходно одредбама Законика о кривичном поступку из 2011. године, јавни тужилац је у обавези да обавести окривљеног и његовог браниоца о доказима које је прикупио у току истраге. Са друге стране и окривљени и његов бранилац имају дужност да јавног тужиоца обавесте о доказима које су прикупили током трајања истраге.

Обавештењем јавни тужилац омогућава окривљеном и његовом браниоцу да разгледају списе предмета и да се упознају са доказним материјалом који је јавни тужилац прикупио током спровођења истражног поступка, а самим тим и да благовремено припреме своју одбрану. Уколико у кривичном поступку има више осумњичених лица, јавни тужилац може одложити омогућавање одбрани да разгледа списе предмета све док се не обави саслушање свих осумњичених лица. Након што одбрана оствари увид у списе тужилачког предмета и након што се упозна са доказним материјалом, одбрана може предложити јавном тужиоцу предузимање одређених доказних радњи.¹⁰⁸

Законска одредба која говори о обавези узајамног упознавања са прикупљеним доказним материјалом, критикована је из разлога што законописци нису предвидели никакву санкцију у случају непоступања сходно наведеним законским обавезама.

4.4. Приговор због неправилног поступања у истрази

Законик о кривичном поступку из 2001. године предвиђао је да уколико јавни тужилац, окривљени или оштећени, сматрају да истражни судија непотребно одуговлачи са спровођењем истраге, могли су се притужбом обратити председнику суда и обавестити га о неправилностима у току истраге. Председник суда, размотрио би наводе које се односе на неправилности у току истраге и уколико сматра да постоји потреба, предузео би потребне радње.

Сада важећи Законик о кривичном поступку, такође, предвиђа могућност изјављивања приговора због неправилности у току истраге и то уређује на следећи начин. Уколико одбрана сматра да јавни тужилац злоупотребом својих процесних овлашћења беспотребно одуговлачи са спровођењем истраге или да јавни тужилац на

---

¹⁰⁸ Члан 303 ЗКП из 2011. године.

неки други начин неправилно поступа, могу чим стекну сазнања о неправилностима, а најкасније до доношења наредбе о завршетку истраге, уложити приговор због неправилности у истрази непосредно вишем јавном тужиоцу.¹⁰⁹ Непосредно виши јавни тужилац има рок од осам дана од дана пријема приговора одбране, да донесе одлуку (решење) којом ће усвојити или одбити приговор одбране. Против одлуке непосредно вишег јавног тужиоца није дозвољена жалба, нити приговор. Уколико непосредно виши јавни тужилац, након увида у приговор и разматрања навода који су у приговору изнети, оцени да је приговор основан, те донесе одлуку којом приговор усваја, непосредно виши јавни тужилац издаће обавезно упутство поступајућем јавном тужиоцу којим ће наложити отклањање неправилности у раду.¹¹⁰

Ако непосредно виши јавни тужилац одбије приговор одбране, којим се указује на постојање неправилности у току истраге, окривљени и његов бранилац имају законску могућност да у року од осам дана од дана пријема одлуке непосредно вишег јавног тужиоца, поднесу притужбу судији за претходни поступак. Уколико судија за претходни поступак оцени да је приговор одбране основан, те да постоје неправилности у раду јавног тужиоца који руководи истрагом, наложиће предузимање радњи којима ће се отклонити постојеће неправилности.¹¹¹ Чини се да су позитивна законска решења која уређују могућност указивања на неправилности у истрази богатија и боље уређена.

V НАПУШТАЊЕ СУДСКОГ МОДЕЛА ИСТРАГЕ

Судска истрага је традиционални концепт истраге у европскоконтиненталном кривичном процесном праву, док је тужилачки модел истраге својствен државама које припадају англосаксонском правном систему. Међутим, велики је број држава европскоконтиненталног правног система које су напустиле судску истрагу и исту замениле тужилачком истрагом.

Наиме, 9. децембра 1974. године, Немачка је донела први закон о реформи кривичног процесног права¹¹² којим је заменила судску истрагу тужилачком истрагом. Ratio legis Немачког законодавца био је убрзање кривичног поступка и постизање веће ефикасности у раду правосудних органа. Према ставовима стручњака из области

¹⁰⁹ Члан 312 став 1 ЗКП из 2011. године, С. Кнежевић, *op. cit.*, стр. 34.

¹¹⁰ Члан 312 став 2 ЗКП из 2011. године.

¹¹¹ Члан 312 став 3 ЗКП из 2011. године.

¹¹² L. Meyer-Gossner, *Strafprozessordnung*, 46. Auflage, München, 2003, стр. 276.

кривичног процесног права, сматра се да је Немачка, изменама модела истраге, успела да кривични поступак учини ефикаснијим.

Касније су и друге државе кренуле са реформама процесног законодавства, изменама модалитета истраге, у циљу ефикасности кривичног поступка. Тако је Италија 1978. године, реформама кривичног процесног законодавства, увела тужилачку истрагу. Реформама кривичног процесног законодавства, Италија је истрагу којом је руководио судија надлежан за истрагу, а чији је основни задатак био спровођење истраге и прикупљање одговарајуће доказне подлоге, на основу чега је јавни тужилац сачињавао оптужни акт и заступао тезу оптужбе пред судом, заменила моделом тужилачке истраге. У савременом кривичном процесном законодавству Италије, више не егзистира истражни судија, већ се уместо истражног судије јавља судија за претходни поступак. Међутим, задатак судије за претходни поступак није спровођење истраге, већ контрола законитости спровођења истраге и заштита људских права окривљеног у кривичном поступку Италије.¹¹³ Према позитивним законским прописима Италије, главни субјект истраге јесте јавни тужилац. Јавни тужилац је руководилац истражног поступка, има надређен положај у односу на друге органе у истрази и може поверити предузимање доказних и других радњи у истрази припадницима полицијских снага. Истрагу којом руководи јавни тужилац, као посебан орган у чијој је надлежности гоњење учинилаца кривичних дела, увеле су и многе државе бивше Југославије (нпр. 2003. године Босна и Херцеговина, 2008. године Хрватска, 2009. године Црна Гора, 2010. године Северна Македонија). Када говоримо о упоредноправним решењима, можемо констатовати чињеницу да у савременом кривичном поступку већине земаља доминантну улогу игра тужилачки концепт истраге. У савременим кривичним поступцима страних земаља, које су увеле тужилачки модел истраге, треба истаћи и чињеницу да је однос између јавног тужилаштва и полиције различито уређен. У том смислу можемо разликовати континентални и енглески концепт. Према континенталном концепту, јавни тужилац се јавља као орган који руководи истрагом и даје смернице припадницима полиције за њихово поступање у истрази. Супротно томе, у енглеском концепту, полиција има овлашћења да самостално предузима иследне радње, без контроле од стране јавног тужиоца, што указује да полиција у овом систему има значајнију улогу. Дакле, у

---

¹¹³ А. Manna, Е. Infante, *Criminal Justice Systems in Europe and North America, Italy*, Helsinki, Finland, 2000, str. 20

стручној литератури може се уочити разлика између континенталне полиције и енглеске полиције.¹¹⁴

Република Србија, као што је већ раније поменуто, доношењем Законика о кривичном поступку из 2011. године, који је почео да се примењује 1. октобра 2013. године, напустила је своју дугу традицију истраге која је поверена истражном судији и увела модел јавнотужилачке истраге.¹¹⁵ „Усвајањем Законика о кривичном поступку из 2011. године, радикално се раскида са српском правном традицијом“.¹¹⁶

Једна од идеја водиља, којом су се водили творци Законика о кривичном поступку из 2011. године, јесте ефикасност истраге. Међутим, обављањем појединих истраживања на територији Републике Србије, дошло се до података да у нашем кривичном правном систему не постоји проблем са неефикасношћу истраге. Наиме, 1975. године, Врховни суд Србије у својој студији дошао је до закључка да истрага у нашем правном систему није спора, већ да дуго трајање поступка произилази из различитих разлога. Као неке од разлога који доводе до дугог трајања кривичног поступка, Врховни суд Србије наводи одуговлачење поступка од стране браниоца окривљеног, дуго време које је потребно за вештачења у одређеним предметима, мањкав рад припадника полиције у предистражном поступку, лоше обављен увиђај итд...¹¹⁷

Још једно истраживање које је спроведено на територији Републике Србије, јесте истраживање Савезног секретаријата за правосуђе и организацију савезне управе 1980. године. У поменутом истраживању нису изнете никакве примедбе на рачун судске истраге, као једног од модела спровођења ове веома важне фазе кривичног поступка.¹¹⁸

Запажено је да је у савременим процесним законима све мање присутна истрага којом руководи истражни судија, те да се све више земаља окрећу тужилачком или тужилачко – полицијском концепту истраге.¹¹⁹

---

¹¹⁴ E. Mathias, *The Balance of power between the police and the public prosecutor*, Cambridge, 2005, str. 460.

¹¹⁵ С. Бркић, *Критички осврт на уређење истраге у ЗКП Србије из 2011. године*, Зборник радова Правног факултета у Новом Саду, бр. 2/2015, Вол. 49, стр. 560.

¹¹⁶ В. Ђурђић, *Перспектива новог модела кривичног поступка Србије*, НБП: наука, безбедност, полиција: часопис Полицијске академије у Београду, бр. 2/2015, Вол. 20, стр. 72.

¹¹⁷ Врховни суд Србије, *Трајање судског поступка*, Београд, 1975. година, стр. 23-29.

¹¹⁸ Савезни секретаријат за правосуђе и организацију савезне управе, *Анализа трајања кривичног поступка у пракси југословенских правосудних органа*, Београд, 1980. година, стр. 2.

¹¹⁹ Види: С. Бејатовић, Б. Бановић, Д. Радовановић, Г. Илић, Ж. Кешетовић, М. Жарковић, Р. Зекавица, Т. Кесић, Н. Бобот, З. Ђокић, М. Опарница, А. Бошковић, О. Лајић, *Полиција и преткривични и претходни кривични поступак*, Београд, 2005, Виша школа унутрашњих послова у Београду, стр. 103-195.

Поставља се питање да ли је било потребе напустити судску истрагу, као истрагу која је карактеристична за европскоконтинентални правни систем и исту заменити јавнотужилачком истрагом?

VI АРГУМЕНТИ PRO ET CONTRA

Након што су у раду изложене карактеристике судске истраге, према законским решењима Законика о кривичном поступку из 2001. године, као и карактеристике истраге према сада важећем законнику, намеће се питање да ли је постојала потреба за изменама судског модела истраге? Да ли је сада постојећи тужилачки концепт истраге ефикаснији од судског концепта истраге? Да ли се увођење тужилачког концепта истраге може сматрати исправним потезом нашег законодавца или се, пак, законодавац пребрзо одлучио да крене путем којим су кренуле неке друге државе (без адекватне припреме за увођење новог концепта истраге)? Постављена питања веома су дискутабилна и отварају простора за многе научне расправе, па отуда не чуди чињеница да је данас на научним скуповима све више дискусија које се односе на садашњи концепт истраге. Да бисмо дали одговоре на постављена питања, потребно је направити детаљну анализу разлога *pro et contra*.

6.1. Аргументи који говоре у прилог судске истраге

Један од првих аргумената који се истиче у прилог судске истраге, јесте тај да је истражни судија непристрасан у спровођењу истраге, за разлику од јавног тужиоца. Први аргумент који говори у прилог судске истраге захтева доста пажње. Наиме, јавни тужилац најпре се јавља у истрази као орган који гони учиниоце кривичних дела, док се у каснијим фазама појављује као странка у кривичном поступку која заступа тезу оптужбе. И поред тога што важећи Законик о кривичном поступку предвиђа обавезу јавног тужиоца да са једнаком пажњом испитује чињенице и околности које иду у прилог оптуженом, као и оне које иду на његову штету, тешко је очекивати објективност јавног тужиоца у раду. Уколико би јавни тужилац у току главног претреса дошао до сазнања да постоје одређене чињенице које ће довести у питање успех оптужбе, да ли ће исте изнети или се потрудити да се поступак спроведе без знања за те чињенице? Постављено питање изазива многе дилеме. Чини се нереалним да поступајући јавни тужилац ради против себе, тако што ће довести у питање квалитет

спроведене истраге (којом је сам руководио) и евентуално успех оптужбе. Посебно треба истаћи и то да се рад тужиоца вреднује и да је предвиђено колико јавни тужилац може имати неуспелих оптужби у току једне године.¹²⁰ Први аргумент који говори у прилог судске истраге, чини се веома оправданим.

Други аргумент који говори против тужилачког концепта истраге, а у прилог судског, јесте да су полиција и јавно тужилаштво кадровски и технички недовољно спремни за увођење тужилачке истраге. Чини се да у Републици Србији, полиција и јавно тужилаштво нису били довољно спремни на тако крупне промене. Полиција и јавно тужилаштво нису кадровски довољно спремни за спровођење тужилачке истраге, нити постоји довољно техничке опремљености ових органа за реализацију тужилачког концепта истраге.¹²¹ Неопходно је било да се правосудни органи, али и полиција, припреме за нови концепт истраге, у смислу обезбеђења неопходних услова као што су: кадрoвска опремљеност, техничка и просторна опремљеност, стручна едукација итд.¹²²

Поједини аутори сматрају да тужилачка истрага представља опасност по угрожавање слобода и права грађана. Поборници ове тезе, става су да је једино суд компетентан, стручан и адекватан за одлучивање о ограничавању слобода и права грађана. Законска решења којима се истрага поверава јавном тужиоцу и полицији, нису адекватна и не могу се сматрати исправним, јер ови органи не могу бити у довољној мери објективни. Мишљења смо да овакав приговор не може имати ваљане аргументе који оправдавају такав став. У тужилачком моделу истраге, полиција не одлучује о ограничавању људских права и основних слобода. Такође, ни тужилац није тај који може предузимати самостално радње којима се осетно задире у људска права. О питањима којима се осетно ограничавају људска права увек одлучује суд, односно у истрази судија за претходни поступак. Судија за претходни поступак има задатак да у предистражном поступку, као и у истрази, штити права и слободе лица против којих је поступак покренут или против којих се предузимају одређене радње.

Сматрамо да су прва два аргумента протагониста судске истраге утемељена ваљаним аргументима и можда кључна у одговору на сва постављена питања.

---

¹²⁰ В. Ђурђић, *Кривично процесно право – посебни део*, Ниш, 2017, Центар за публикације Правног факултета Универзитета у Нишу, стр. 76.

¹²¹ С. Бејатовић, *Тужилачка истрага као обележје реформи кривичног процесног законодавства земаља региона (криминално политички разлози, стање и перспективе)*, у Јовановић И., Петровић-Јовановић А. (ур.), *Тужилачка истрага регионална кривичнопроцесна законодавства и искуства у примени*, Београд, 2014, мисија ОЕБС-а у Србији, стр. 20.

¹²² Д. Радуловић, *Судска или тужилачка истрага (pro et contra)*, *Зборник Правног факултета у Подгорици*, бр. 35/2006, стр. 159-160.

6.2. Аргументи који говоре у прилог јавнотужилачке истраге

Данас, у теорији кривичног процесног права, преовлађује став да тужилачка истрага има многе предности у односу на судску истрагу. Често се истиче да се увођењем тужилачке истраге омогућава ефикасније вођење и окончање кривичног поступка. Протагонисти тужилачке истраге заступају тезу да тужилачка истрага доводи до ефикаснијег кривичног поступка. Као аргумент за своју тезу, наводе случајеве из праксе земаља које су увођењем тужилачког модела истраге успеле да учине ефикаснијим кривични поступак. Засигурно је да ефикасна истрага представља битан чинилац ефикасног кривичног поступка у целини. Међутим, да ли то што су неке државе увођењем тужилачке истраге постигле циљ, односно успеле да кривични поступак учине ефикаснијим, нужно значи да је тужилачка истрага ефикаснија од судске истраге? Да ли је Република Србија увођењем тужилачке истраге кривични поступак учинила ефикаснијим? Према неким истраживањима која су спроведена на територији Републике Србије, дошло се до података да истрага која је у рукама јавног тужиоца није ефикаснија од истраге којом је руководио истражни судија. Нпр. у емпиријском истраживању које се односи на дужину трајања истраге, на подручју Вишег суда у Новом Саду, након спроведеног истраживања, дошло се до закључка да јавнотужилачка истрага није убрзала ток истраге.¹²³

Једна од примедби на судски модел истраге, јесте то да је истражни судија углавном канцеларијски обављао послове руковођења истрагом, док је велики део послова поверавао припадницима полиције. Оваква примедба *prima facie* делује прихватљива. Међутим, преласком на тужилачки модел истраге, ништа није битно промењено везано за канцеларијско руковођење истрагом. И данас имамо ситуацију да тужиоци велики део послова поверавају полицији (вршење увиђаја, претрес стана и других просторија...). У судском моделу истраге, колико год да је полиција играла важну улогу, ипак је истражни судија тај који је руководио читавом истрагом и доносио одлуке о свим питањима. Примедба која се односи на канцеларијско пословање, чини нам се ипак неприхватљивом. Чак и да оваква примедба јесте оправдана, увођењем новитета у законик којим се уређује кривични поступак, ништа није промењено у погледу овог питања.

---

¹²³ Више о томе види: С. Бркић, *op. cit.*, стр. 1188-1200.

Заговорници тужилачког модела истраге истичу да је истрага по логици ствари тужилачко – полицијски посао. Прикупљање доказа, како би се одлучило има ли места подношењу оптужног акта, посао је који треба да обавља јавни тужилац у сарадњи са полицијом.

Често истицан аргумент у корист тужилачке истраге, јесте потреба за усаглашавањем нашег кривичног процесног законодавства са законским решењима која преовлађују у упоредно правним системима.¹²⁴ Наиме, присталице ове тврдње истичу да се мора имати у виду који систем истраге преовлађује и који се систем сматра доминантним. Неспорно је да тужилачки концепт истраге преовлађује у односу на судски модел истраге. Везано за овај аргумент који говори у прилог тужилачке истраге, заговорници судског модела истраге истичу да то што је одређени концепт истраге доминантнији у односу на неки други концепт, не обавезује ниједну земљу да исти инкорпорира у свој правни систем. Морамо се сложити да су присталице судског модела истраге у праву и да не постоји обавеза да се следи пракса других земаља, већ је свака држава слободна у избору концепта истраге за који ће се одредити. Сасвим је у реду пратити, анализирати и разматрати могућност преузимања неког законског решења из правног система неке друге државе. Али, оно што је битно, претходно је неопходно размотрити реалне могућности за таквим променама. Не треба срљати у промене законских решења, ако за тако нешто нисмо створили неопходне предуслове.

Присталице тужилачког концепта истраге, као предност тужилачке истраге, истичу да је садашњим начином регулисања истраге знатно повећана активност јавног тужиоца¹²⁵. Сагласни смо да је улога јавног тужиоца сада знатно повећана и да је у судској истрази јавни тужилац био доста пасивнији, са доста мањим обимом посла. Али, иако сада јавни тужилац има доста више овлашћења и обавеза, ипак је јавни тужилац остао пасиван, у смислу да већи број послова поверава припадницима полиције, а да се његово делање своди само на одобравање за предузимање радњи. Међутим, зар није постојала могућност да се у судском моделу истраге повећа активност тужиоца, тако што би се тужиоци приморали законским решењима на обавезу да присуствују одређеним радњама у истрази и томе слично?

Аргументи присталица тужилачке истраге, данас након више од десет година од увођења тужилачке истраге, чине нам се неприхватљивим и неоснованим. Ниједна од

---

¹²⁴ С. Бејатовић, *op. cit.*, стр. 17

¹²⁵ С. Бејатовић, *ibid.*, стр. 15

изнетих тврдњи, током деценије постојања тужилачког концепта истраге, није се показала исправном.

Без обзира на бројна и разноврсна мишљења, неспорно је да се измени модела истраге морало приступити студиозније и озбиљније, без беспотребног срљања за иностраним решењима. Журба у озбиљном раду никада ништа добро донела није, јер како пословица каже „што је брзо, то је и кусо“.

ЗАКЉУЧАК

Наш законодавац одступио је од традиционалног концепта истраге и ускладио је законска решења са решењима која данас преовлађују у свету. Можемо рећи да је једна од основних одлика савремених кривичних поступака присуство јавнотужилачке истраге. Међутим, не заборавимо народну изреку која каже „оно што већина ради, не значи да је исправно“.

Увођењем јавнотужилачког концепта истраге нисмо постигли очекиване резултате, нити можемо рећи да је сада истрага ефикаснија у односу на судску истрагу. У прилог томе говоре и нека истраживања која су спроведена у судовима на територији Републике Србије.

То што нисмо учинили кривични поступак ефикаснијим, не значи да јавнотужилачки концепт истраге није ефикасан и делотворан. Напротив, истраживања показују да су неке државе (попут Немачке, Босне и Херцеговине и друге) успеле да постигну резултате који чине оправданим увођење оваквог концепта истраге. Међутим, за тако велике промене, неопходно је претходно испунити одређене предуслове. Наша држава, неспремна је ушла у тако крупне промене.

Примера ради, ако истрага више није судска делатност и ако смо желели да имамо самосталан државни орган који ће спроводити истрагу, онда је било потребно и просторно одвојити тужилаштва од судова. У Републици Србији пракса је да су судови и тужилаштва смештени у истим зградама, те се ствара утисак као да је реч о једном органу. Такође, увођењем тужилачког модела истраге, повећан је обим послова које јавни тужиоци морају обављати. Да ли је такву промену пратило и повећање броја запослених у јавним тужилаштвима? Не би се баш могао дати потврдан одговор на претходно питање. Ово су само неки од примера који показују да нисмо били и нисмо ни данас у потпуности спремни за овакав модел истраге. Стиче се утисак да нисмо успели да „осавременимо“ истрагу и кривични поступак уопште.

Да ли је боља могућност била да постојећи концепт истраге употпунимо и усавршимо, а не посегнути за решењима која уводе друге државе, остаје питање које отвара простора за многе полемике и дискусије.

ЛИТЕРАТУРА

Домаћи извори

1. Бејатовић Станко, Тужилачка истрага као обележје реформи кривичног процесног законодавства земаља региона (криминално политички разлози, стање и перспективе); у: Јовановић Иван, Петровић-Јовановић Ана (ур.), *Тужилачка истрага регионална кривичнопроцесна законодавства и искуства у примени*, Београд, 2014, мисија ОЕБС-а у Србији, стр. 11-32;
2. Бејатовић Станко, Бановић Божидар, Радовановић Добривоје, Илић Горан, Кешетовић Желимир, Жарковић Милан, Зекавица Радомир, Кесић Тања, Бобот Наталија, Ђокић Зоран, Опарница Милош, Бошковић Александар, Лајић Оливер, *Полиција и преткривични и претходни кривични поступак*, Београд, 2005, Виша школа унутрашњих послова у Београду;
3. Бркић Снежана, Бугарски Татјана, *Кривично процесно право II*, Нови Сад, 2021, Центар за издавачку делатност Правног факултета у Новом Саду;
4. Бркић Снежана, *Да ли је јавнотужилачка истрага ефикаснија од судске истраге*, Зборник радова Правног факултета у Новом Саду, бр. 4/2020, Вол. 54, стр. 1183-1202;
5. Бркић Снежана, *Кривично процесно право II*, Нови Сад, 2016, Центар за издавачку делатност Правног факултета у Новом Саду;
6. Бркић Снежана, *Критички осврт на уређење истраге у ЗКП Србије из 2011. године*, Зборник радова Правног факултета у Новом Саду, бр. 2/2015, Вол. 49, стр. 559-575;
7. Бошковић Александар, *Тужилачко полицијски концепт истраге и ефикасност кривичног поступка – докторска дисертација*, Крагујевац, 2010, Правни факултет универзитета у Крагујевцу;
8. Врховни суд Србије, *Трајање судског поступка*, Београд, 1975, Врховни суд Србије;
9. Грубач Момчило, *Кривично процесно право – посебни део*, Београд, 2004, Службени гласник;
10. Димитријевић Драгољуб, Стефановић-Златић Милица, Лазин Ђорђе, *Кривично процесно право*, Београд, 1987, Београд: Научна књига;
11. Ђурђић Војислав, *Кривично процесно право – посебни део*, Ниш, 2017, Центар за публикације Правног факултета Универзитета у Нишу;
12. Ђурђић Војислав, *Перспектива новог модела кривичног поступка Србије*, НБП: наука, безбедност, полиција: часопис Полицијске академије у Београду, бр. 2/2015, Вол. 20, стр. 71-95;
13. Ђурђић Војислав, *Кривично процесно право – ток кривичног поступка*, Ниш, 1998, Студентски културни центар Ниш;
14. Илић Горан и други, *Коментар Законика о кривичном поступку*, Београд, 2012, Службени гласник;
15. Јованчевић Недељко, *Ново кривично процесно право (сходно Законнику о кривичном поступку из 2011)*, Београд, 2015, Досије студио;
16. Јекић Загорка, Данић Радмила, *Кривично процесно право, десето издање*, Београд, 2005, Смедерево: „Димитрије Давидовић“ А.Д.;
17. Кнежевић Саша, *Кривично процесно право – посебни део*, Ниш, 2019, Центар за публикације Правног факултета у Нишу;
18. Кнежевић Саша, *Кривично процесно право – општи део*, Ниш, 2015, Центар за публикације Правног факултета у Нишу;

19. Ненадић Светлана, Ненезић Снежана, Концепт истраге и ефикасност рада јавног тужиоца; у Илић Горан (ур.), *Улога јавног тужиоца у правном систему: са посебним освртом на проблематику ефикасности кривичног поступка и малолетничку делинквенцију*, Београд, 2010, Удружење јавних тужилаца и заменика јавних тужилаца Србије, стр. 329-352;
20. Павловић Зоран, *Кривично процесно право II*, Нови Сад, 2015, Универзитет Привредна академија у Новом Саду;
21. Павловић Зоран, Опште напомене о јавном тужилаштву и полицији и утицају њиховог међусобног односа и стручности на ефикасност борбе против криминалитета; у *Јавно тужилаштво, полиција, кривични суд и сузбијање криминалитета*, Београд, 2008, Удружење јавних тужилаца и заменика јавних тужилаца Србије, стр. 215-222;
22. Плазенић Миодраг, Комлен-Николић Лидија, Професионалне карактеристике припадника полиције као предуслов њиховог адекватног односа са јавним тужилашвом у предкривичном поступку; у *Јавно тужилаштво, полиција, кривични суд и сузбијање криминалитета*, Београд, 2008, Удружење јавних тужилаца и заменика јавних тужилаца Србије, стр. 249-257;
23. Радуловић Дарко, *Судска или тужилачка истрага (pro et contra)*, Зборник Правног факултета у Подгорици, бр. 35/2006, стр. 154-163;
24. Савезни секретаријат за правосуђе и организацију савезне управе, *Анализа трајања кривичног поступка у пракси југословенских правосудних органа*, Београд, 1980. година.
25. Чворовић Драгана, Тужилачки концепт истраге као инструмент државне реакције на криминалитет (нови ЗКП РС и европски стандарди) у Крон Лепосава, Југовић Александар (ур.), *Криминал државна реакција и хармонизација са европским стандардима*, Београд, 2013, Институт за криминолошка и социолошка истраживања, стр. 405-422.
26. Шкулић Милан, *Кривично процесно право, дванаесто измењено и допуњено издање*, Београд, 2020, Центар за издаваштво Правног факултета у Београду;
27. Шкулић Милан, Бугарски Татјана, *Кривично процесно право*, Нови Сад, 2015, Правни факултет у Новом Саду;

Страни извори

1. Bayley David, *Patterns of Policing: a Comparative International Analysis*, New Brunswick, 1985, Rutgers University Press;
2. Mathias Eric, *The balance of power between the police and the public prosecutor*, Cambridge, 2005, European Criminal Procedures, edited by Mireille Delmas-Marty and J.R. Spencer, Cambridge University Press, paperback edition;
3. Meyer-Gossner Lutz, *Strafprozessordnung*, 46 Auflage, München, 2003, Verlag C. H. Beck;
4. Manna Adelmo, Infante Enrico, *Criminal Justice Systems in Europe and North America, Italy*, Helsinki, Finland, 2000, The European Institute for Crime Prevention and Control, affiliated with the United Nations;
5. Mawby R.I., Corporative policing issues: *The British and American System in International Perspectives*, London, 1990, Unwin Hyman.

Законски текстови

1. Законик о кривичном поступку („Сл. гласник РС“, бр. 72/2011, 101/2011, 121/2012, 32/2013, 45/2013, 55/2014, 35/2019, 27/2021 – одлука УС и 62/2021 – одлука УС);
2. Законик о кривичном поступку („Сл. лист СРЈ“, бр. 70/2001 и 68/2002 и „Сл. гласник РС“, бр. 58/2004, 85/2005, 115/2005, 49/2007, 72/2009 и 76/2010);
3. Устав Републике Србије („Сл. гласник РС“, бр. 98/2006 и 115/2021).

Судске одлуке

1. Пресуда Врховног касационог суда Републике Србије КЗЗ 1285/19 од 28.01.2020. године.

САЖЕТАК

Истрага представља прву фазу претходног кривичног поступка. Истрагу спроводи истражни судија или јавни тужилац, у ситуацији када постоји одређени степен сумње да је одређено лице учинило кривично дело које се гони по службеној дужности или да је учињено официјелно кривично дело од стране непознатог учиниоца. Истрага је формална фаза кривичног поступка, која започиње доношењем формалне одлуке о покретању истраге (решење/наредба). Истрага је најважнија фаза целокупног кривичног поступка, јер од фазе истраге зависи и крајњи исход покренутог кривичног поступка. Истрага се не спроводи у сумарном поступку, као ни у поступку који се води према малолетним учиниоцима кривичних дела. И у редовном кривичном поступку истрага може изостати, уколико истражни судија/јавни тужилац оцени да и без спровођења истраге има довољно основа за подизање оптужног акта и довољно доказне подлоге да увери суд у извесност о учињеном кривичном делу и начину на који је кривично дело извршено. Постоји више циљева којима јавни тужилац тежи приликом спровођења истраге. Основни циљ истраге јесте да прикупљањем релевантних доказа, руководиоца истраге донесе одлуку о подизању оптужног акта, односно да процени да ли има довољно сумње за подизање оптужног акта или је потребно поступак обуставити. Поред основног циља, спровођење истраге може имати и друге циљеве као што су откривање идентитета учиниоца кривичног дела (према сада важећем моделу истраге), уколико је он непознат, извођење доказа за које постоји опасност да касније неће моћи да се изведу или ће њихово извођење бити у знатној мери отежано, као и докази за које јавни тужилац процени да је целисходнији да се изведу у фази истраге. Поред истражног судије/јавног тужиоца, у истрази се јавља и полиција и други органи и службе, који пружају помоћ истражном судији/јавном тужиоцу и који су у обавези да поступе по њиховим налозима. У јавнотужилачкој истрази јавља се и судија за претходни поступак као својеврсни заштитник слобода и права учесника у истрази. Такође, јавни тужилац може ангажовати и стручно лице из одређене области из које му је потребна помоћ, који ће представљати стручног помагача јавном тужиоцу. Поред наведених субјеката, у истрази се, наравно, јавља окривљено лице, бранилац као правно образовано лице које пружа помоћ окривљеном у реализацији одбране, оштећени, сведоци, вештаци и друга лица.

У савременим законима континенталног правног система који регулишу кривични поступак, примећен је тренд преузимања англосаксонских правних

института, па самим тим и модела истраге. У нашем правном систему, све до доношења Законика о кривичном поступку из 2011. године, примењивао се судски концепт истраге, где је истрагом руководио истражни судија. 2011. године, учинили смо велику реформу целокупног кривичног поступка, тако што смо традиционални концепт судске истраге заменили нечим потпуно новим за наш кривични поступак – тужилачком истрагом. Постоје различита схватања и мишљења о томе који је концепт истраге погоднији за наш правни систем и да ли је било потребе мењати судску истрагу. Међу предностима тужилачке истраге наводи се да је тужилачка истрага ефикаснија од судске, да је истрага по природи тужилачко – полицијски посао, а не судски, да се на увођењем тужилачке истраге повећава активност јавног тужиоца, који је у судској истрази поприлично пасивнији... Још један од разлога за увођење тужилачке истраге који присталице овог концепта наводе, јесте потреба за праћењем решења која преовлађују у иностраним земљама и усаглашавање домаћег законодавства са тим решењима. Присталице судског модела истраге истичу да је истражни судија објективнији и непристраснији од јавног тужиоца, као и да јавно тужилаштво и полиција нису у довољној мери спремни за реализацију тужилачког модела истраге...

Након свеобухватне обраде ове теме, закључујемо да свакако нисмо спремни ушли у промене модела истраге, те да је било неопходно постепено се припремити за овакву промену. Такође, мишљења смо да и данас тужилачка истрага не функционише на одговарајућем нивоу и да морамо још много радити на том пољу, како бисмо кривични поступак учинили ефикаснијим.

Кључне речи: истрага, модели истраге, истражни судија, јавни тужилац.

ABSTRACT

MODELS OF INVESTIGATION IN MODERN CRIMINAL PROCEDURE

The investigation is the first stage of the previous criminal proceedings. The investigation is conducted by an investigative judge or public prosecutor, in a situation where there is a certain degree of suspicion that a particular person committed a criminal offense being prosecuted ex officio or that an official criminal offense was committed by an unknown perpetrator. An investigation is a formal stage of criminal proceedings, which begins with the passing of a formal decision to initiate an investigation (decision/order). The investigation is the most important stage of the entire criminal procedure, because the final outcome of the initiated criminal procedure also depends on the stage of the investigation. The investigation is not conducted in summary proceedings, as well as in proceedings conducted against juvenile perpetrators of criminal offenses. In regular criminal proceedings, an investigation may also be absent if the investigating judge/public prosecutor determines that even without conducting the investigation there are sufficient grounds for filing an indictment and sufficient evidence to assure the court of certainty about the committed criminal offense and the manner in which the criminal offense was committed. There are several objectives that the public prosecutor seeks when conducting an investigation. The main objective of the investigation is that, by collecting relevant evidence, the head of the investigation makes a decision on the filing of the indictment, i.e. to assess whether there is sufficient suspicion for the filing of the indictment or whether the procedure needs to be suspended. In addition to the basic objective, conducting an investigation may also have other objectives such as revealing the identity of the perpetrator of the criminal offense (according to the current model of investigation), if it is unknown, presenting evidence that there is a risk that it will not be possible to perform later or will be significantly more difficult to perform, as well as evidences that the public prosecutor deems to be more appropriate to perform at the investigation stage. In addition to the investigating judge/public prosecutor, the police and other bodies and services appear in the investigation, which provide assistance to the investigating judge/public prosecutor and who are obliged to act on their orders. In a public prosecution investigation, a judge for the previous proceedings also appears as a kind of protector of the freedoms and rights of participants in the investigation. Also, the public prosecutor may hire an expert from a specific area in which he needs assistance, who will

represent an expert assistant to the public prosecutor. In addition to the above mentioned subjects, the investigation is, of course, represented by the defendant, the defense attorney as a legally educated person who provides assistance to the defendant in the realization of the defense, the injured parties, witnesses, experts and other persons. In the modern laws of the continental legal system that regulate criminal proceedings, the trend of taking over Anglo-Saxon law institutes, and therefore the model of Investigation, has been noticed. In our legal system until the adoption of the Criminal Procedure Code from the year 2011, the judicial concept of the investigation was applied, where the investigation was led by an investigative judge. In 2011 we have made a major reform of the entire criminal procedure by replacing the traditional concept of judicial investigation with something completely new for our criminal proceedings – prosecutorial investigation. There are different views and opinions about which concept of investigation is more suitable for our legal system and whether there was a need to change the judicial investigation. Among the advantages of the prosecutorial investigation it is stated that the prosecutorial investigation is more efficient than the judicial one, that the investigation is by nature prosecutorial - police work, and not judicial, that the introduction of the prosecutorial investigation increases the activity of the public prosecutor, who is quite passive in the judicial investigation. Another reason for the introduction of prosecutorial investigation that the supporters of this concept cite is the need to follow the solutions that prevail in foreign countries and harmonize domestic legislation with those solutions. Supporters of the judicial model of Investigation point out that the investigating judge is more objective and impartial than the public prosecutor, and that the public prosecutor's office and the police are not sufficiently prepared for the implementation of the prosecutorial model of Investigation..

After a comprehensive processing of this topic, we conclude that we were certainly not ready to enter into changes in the investigation model, and that it was necessary to gradually prepare for the change in the investigation model. Also, we think that even today the prosecutorial investigation is not functioning at the appropriate level and that we still have much work to do in this field in order to make the criminal proceedings more efficient.

Keywords: investigation, models of investigation, investigating judge, public prosecutor.

БИОГРАФИЈА АУТОРА

Младен Станојловић рођен је 21.01.1998. године у Неготину. Основне академске студије права на Правном Факултету Универзитета у Нишу уписао је школске 2016/2017 године. Током студирања добитник је награде „Доситеја“ и стипендиста Фонда за младе таленте – Министарства омладине и спорта Републике Србије. Дипломирао је 25.03.2021. године, са просечном оценом 9.50.

Мастер академске студије права на Правном факултету у Нишу уписао је 2022. године и определио се за општи смер – ужу кривичноправну научну област. Испите на мастер студијама положио је са просечном оценом 10.00.

Учествовао је на бројним симулацијама кривичног поступка које су одржане на Правном факултету у Нишу, у виду ваннаставних активности. Такође, учествовао је у симулацији грађанског судског поступка, као и у симулацији суђења пред Европским судом за људска права. Своје образовање усавршавао је похађањем бројних семинара и конференција.

Као члан екипе Правног факултета у Нишу, освојио је прво место на Интернационалном такмичењу у симулацији кривичног поступка, које је одржано 2019. године, у Северној Македонији. Као такмичар екипе Правног факултета у Нишу, освојио је прво место на Државном такмичењу у симулацији кривичног поступка, 2020. године, које је одржано на Правном факултету у Нишу (у организацији Moot court дебатног и беседничког клуба Iustitia Ниш, уз подршку амбасаде САД у Београду). На Pre moot court такмичењу из области људских права, које је одржано 2020. године на Правном факултету у Нишу, био је члан организационог одбора и модератор такмичења (Moot Court дебатни и беседнички клуб Iustitia Ниш). Као један од стручних саветника екипе Правног факултета у Нишу, учествовао је на Националном такмичењу у симулацији кривичног поступка, које је одржано 2021. године на Правном факултету у Нишу, на коме је екипа Правног факултета у Нишу освојила прво место.

Обављао је функцију потпредседника Европског удружења студената права и младих правника – ELSA (The European Law Student's Association), локална група Ниш и био координатор сектора за семинаре и конференције, у школској 2020/2021. години. Обављао је функцију генералног секретара поменутог удружења у школској 2021/2022.

Успешно је реализовао обуку за примену Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода (Moot Court дебатни и беседнички клуб Iustitia

Ниш), 2021. године.

Током студирања обавио је стручну праксу у Основном суду у Неготину и Вишем јавном тужилаштву у Неготину. На мастер академским студијама права реализовао је стручну праксу у адвокатској канцеларији адвоката Тихомира Крстића из Ниша. Маја 2021. године, уписан је у именик адвокатских приправника Адвокатске коморе у Нишу и тренутно обавља приправнички стаж у адвокатској канцеларији у Нишу. Од страних језика говори енглески језик и познаје рад на рачунару.